

Lekeglede, lærelyst og livsmestring

Kvalitetsplan for lierbarnehagen og
lierskolen 2023 – 2027

Lier kommune

Innhold

1. Om planen	3
2. Grunnleggende prinsipper	3
Medvirkning – valgmuligheter og handlingsrom	
Samarbeid med hjemmet til barnets beste	
Tidlig innsats	
Trygge og gode overganger	
3. Kvalitet og utviklingsområder	7
4. Lek og læring	9
Lek og læring i barnehagen	
Lek og læring i skolen	
5. Livsmestring	19
God fysisk og psykisk helse	
Sosioemosjonell kompetanse, essensielt for livsmestring	
Ansattes temaforståelse og relasjonskompetanse	
6. Inkluderende barnehage- og skolemiljø	25
Plan for inkluderende barnehage- og skolemiljø	
Aktivitetsplikten	
7. Lærende profesjonsfelleskap	27
Positiv læringskultur preget av tillit og psykologisk trygghet	
Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling	
Lærende møter og nettverk	
Aksjonslæring og læringsløyper	
8. Språkopplæring	31
Standard for språkarbeid i lierbarnehagen	
Standard for språk, lesing og skriving i lierskolen	
9. Kvalitet i det ordinære tilbudet og en inkluderende spesialpedagogisk praksis	33
Tilpasset opplæring	
Ordinært tilbud, ekstra tiltak og særskilte tiltak	
Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning	
10. Kvalitet i SFO	36
Kvalitetsutvikling	
Et lærende profesjonsfelleskap	
Lek, kultur- og fritidsaktiviteter	
11. Lier voksenopplæring	40
12. Kvalitet i ledelse	42
Kvalitet i pedagogisk ledelse	
Kvalitet i barnehage- og skoleledelse	
Kvalitet i barnehage- og skoleeierskap	
13. Resultatmål	47
Litteraturliste	

1. Om planen

Lek, læring og livsmestring er et kvalitetsdokument. Planen skal bidra til beste kvalitet i barnehage og skole i Lier kommune. Den angir retning og er et styringsdokument for alle som jobber i lierbarnehagen og lierskolen. Det er barnehage- og skoleledelsen som er ansvarlig for at kvalitetsplanen implementeres i egen virksomhet.

Barnesynet i kvalitetsplanen bygger på Barnekonvensjonen. Den slår fast at barns beste alltid skal veie tyngst og at barn har rett til å gi uttrykk for sin mening, rett til å ytre seg og rett til tanke-, samvittighet- og religionsfrihet. Planen er forankret i Rammeplan for barnehage, Rammeplan for SFO og Læreplanverket for kunnskapsløftet 2020. Videre bygger kvalitetsplanen på de nasjonale målene som Kunnskapsdepartementet har satt for barnehage og grunnopplæringen:

- Alle har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø
- Barn og unge som har behov for det, får hjelp tidlig slik at alle får utviklet sitt potensial
- De ansatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse
- Alle har god tilgang til relevante tilbud av høy kvalitet (barnehage) og alle lykkes i opplæringen og utdanningen (skole)

Fram til nå har Lier utarbeidet separate kvalitetsplaner for barnehage og skole. En felles plan for kvalitet i barnehage- og skoletilbudet er en helhetlig strategi som tydeliggjør alle ansattes felles ansvar for barnas og elevenes læring og utvikling. I kvalitetsplanen er ansatte definert som alle som har barnehagen eller skolen som sin arbeidsplass.

I Lier snakker vi om beste kvalitet, for kun det beste er godt nok for våre barn og ungdommer. Planen er ambisiøs og beskriver ønsket praksis i Lier sine barnehager og skoler. Beskrivelser av hvordan vi gjør det i lierbarnehagen og lierskolen kan gjenspeile dagens praksis, men kan like ofte referere til ønsket praksis som et mål og noe å strekke seg etter. Ved å hele tiden etterstrebe beste kvalitet gir vi hver og en et best mulig grunnlag for lekeglede, lærelyst og livsmestring.

Arbeidsgruppene som har jobbet med kvalitetsplanen har vært bredt sammensatt av rådgivere for barnehage og skole, hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet og Fagforbundet, ansatte i Pedagogisk psykologisk tjeneste og skoleledere og styrere i kommunale- og private barnehager. Arbeidsgruppene har lagt opp til involvering og medskapning fra de ansatte, barna i lierbarnehagen og elevene i lierskolen. Planen skal ut på høring og alle ansatte, foreldre/råd/samarbeidsutvalg, eiere og andre interessegrupper skal få komme med innspill. Kvalitetsplanen er forankret hos kommunalsjef for oppvekst og politisk i Oppvekst-, kultur- og idrettsutvalget.

2. Grunnleggende prinsipper

Medvirkning - valgmuligheter og handlingsrom

Lierbarnehagen og lierskolen fremmer demokrati og har et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å uttrykke seg, bli hørt og delta. De skal få erfaring med og praktisere ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning, uavhengig av språklige ferdigheter. Barn og ungdom skal erfare at de blir lyttet til i barnehage-, SFO- og skolehverdagen, at de har reell innflytelse, og at de kan påvirke det som angår dem.

I lierbarnehagen ivaretas barns rett til medvirkning ved å legge til rette for dialog og valgmuligheter innen lek og læring. I lierskolen innebærer elevmedvirkning at elevene har et handlingsrom hvor de kan påvirke og i stor grad velge læringsstrategier og vurderingsformer. Elevene deltar i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen. De lærer å bli bevisst egen læring og faglige utvikling. Et viktig bidrag i dette arbeidet er elevstyrte utviklingssamtaler som innebærer at elevene forbereder og leder en del av utviklingssamtalen med støtte fra, og i samarbeid med lærer. I tillegg får elevene erfaringer med demokratisk deltakelse gjennom for eksempel elevråd og andre rådsorganer.

Medvirkning preger barnehagens og skolens praksis. Barn og elever skal hver dag og i samarbeid med de ansatte, få delta, medvirke til og ta medansvar for et godt og inkluderende fellesskap. Barn og unge i lierbarnehagen og lierskolen opplever at de blir lyttet til og får uttrykke egne ønsker, ideer og følelser. Barnets og elevens synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet, ved avgjørelser skal alltid barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Samarbeid med hjemmet til barnets beste

Barnehagen og skolen skal i nært samarbeid og i forståelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg, lek, læring og utvikling. Foreldre og ansatte har sammen et felles ansvar for trivsel og utvikling, og samarbeidet skal alltid være til barnets beste.

I lierbarnehagen og lierskolen er foreldrene en viktig ressurs som vi ansatte samarbeider med både på individ- og gruppenivå. Barnehage, skole og foreldre dekker ulike roller og har ulikt ansvar, men samarbeidet preges av tillit og åpen dialog. Det er de ansatte i barnehage og skole som har ansvaret for å bygge gode relasjoner til alle foreldre.

Det formelle samarbeidet i barnehagen ivaretas ved at det tilbys to foreldresamtaler og minimum ett foreldremøte hvert år. I skole er det lovpålagt med to utviklingssamtaler og to foreldremøter. Barnehagens og skolens ansatte følger tett opp, og flere møtepunkter avtales ved behov. I tillegg har foreldrerådet/FAU og samarbeidsutvalget/SU faste møtepunkter og arbeidsoppgaver gjennom året.

I barnehagen blir det uformelle og daglige samarbeidet ivaretatt gjennom gode samtaler i forbindelse med levering og henting. Det er viktig at barn og foreldre blir møtt på en tillitsvekkende og god måte.

En forutsetning for et godt samarbeid er god kommunikasjon. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (Nafo) har utarbeidet materiell på flere språk som kan benyttes. Ved behov tar virksomheten initiativ til å benytte seg av tolketjenester.

Tidlig innsats

Tidlig innsats er et sentralt prinsipp i lierbarnehagen og lierskolen. Tidlig innsats betyr at man skal sette i gang tiltak for et barn med en gang det er behov for det, når som helst både i barnehagen og i skoleløpet. Vi vil identifisere vansker på et tidlig tidspunkt og unngå en «vente-og-se-holdning». Det er viktig å prioritere forebygging. Tiltak iverksettes så tidlig som mulig etter at en vanske er oppdaget, enten utfordringene oppstår i barnehagealder, skolealder eller senere. Barnehagen er en spesielt viktig arena for forebyggende tidlig innsats. I lierbarnehagen og lierskolen arbeider vi målrettet med tidlig innsats for at alle barn og elever kan delta i fellesskapet og utvikle seg, mestre og lære ut fra egne forutsetninger.

Tidlig innsats i et allmennpedagogisk perspektiv vil si at innsatsen rettes mot alle barn innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Så mange barn som mulig skal kunne motta den hjelpen de har behov for innenfor barnehagens- og skolens ordinære system. Tidlig innsats ansees ikke primært som spesialundervisning, men utelukker ikke at det kan være en konsekvens av kartlegging og utredning. I dette perspektivet er systematisk kartlegging av alle barn/elever på et tidlig tidspunkt et helt nødvendig verktøy. Dette for at innsatsen skal kunne rettes mot bestemte områder det kan tyde på at barnet strever med, eller står i faresonen for å utvikle problemer i henhold til. Tidlig innsats som allmennpedagogisk strategi innebærer at arbeidet utføres av alle ansatte i skoler og barnehager, ikke nødvendigvis av en spesialpedagog. Forståelsen av tidlig innsats for alle, springer ut av prinsippet om tilpasset opplæring.

Lierbarnehagen og lierskolen har gode rutiner for samarbeid med relevante hjelpeinstanser. I skolen avholdes jevnlig tverretatlige møter der barnevernstjenesten, PPT og helsetjenesten samarbeider til barnets beste. God samhandling rundt utsatte barn og unge forutsetter åpenhet og godt samarbeid på tvers av etater og tjenestoområder. Tilstrekkelig informasjon må kunne deles i saker der flere hjelpetjenester er involvert, slik at alle får de beste forutsetninger for å gjøre en god jobb.

Barn som vokser opp med foreldre med ulike utfordringer, som for eksempel økonomiske vansker, rus eller psykiske lidelser, får ofte mindre støtte og stimulering hjemme enn andre. Det gir barnehagene og skolene et stort ansvar for å gi alle barn en god start på livet og for å kompensere for manglede støtte og stimulering hjemmefra. Prinsippet om tidlig innsats skal bidra til å utjevne sosial ulikhet og skape bedre muligheter for læring for alle elever i et inkluderende opplæringsmiljø.

Melding til Stortinget 6 (2019-2020), omhandler tidlig innsats: *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Tidlig innsats har på flere måter blitt svaret på et ønske om å forebygge framtidig frafall fra skolen og utenforskap i arbeids- og samfunnslivet.

Trygge og gode overganger

Skal man bare kaste seg på, hoppe, ta springfart, gå på line, forsere ei hengebru, fly, eller kan overgangen sammenlignes med ei solid veibru? En ting er sikkert og det er at alle skal over, og det skal være en positiv opplevelse. Suksessen avhenger av at de voksne samarbeider over kløfta.

Overganger er en naturlig del av livet. Både rammeplanen for barnehagen og skolens opplæringslov understreker viktigheten av tett samarbeid mellom barnehage, SFO og skole for å sikre gode overganger. Overgangssituasjoner er kritiske punkt for utvikling og opplevelse av tilhørighet. Lierbarnehagen og lierskolen har gode systemer for ivaretagelse av barna i de store overgangene, men det er alle ansattes ansvar å sikre en god praksis som ivaretar hver enkelt slik at alle opplever overgangene så forutsigbare og trygge som mulig. I Lier arrangeres det hvert år nettverk for barnehage- og førsteklasse lærere, syvende- og åttendeklasse lærere og ungdomsskole- og videregående lærere møtes.

I Lier er vi opptatt av barns medvirkning, og ser på overganger som en prosess der barna må være i fokus som aktive deltakere og premissleverandører. Barn har overgangskompetanse, og har allerede opplevd mange overganger før de starter i barnehage og skole.

Overganger i barnehagen

I lierbarnehagen inviteres nye barn til besøksdag før tilvenningen begynner. Omfanget av tilvenningsperioden varierer ut ifra det enkelte barns behov. Fokus er å bli kjent og trygg i barnehagen. Barna blir trygge på at de ansatte liker dem og er der for dem, og at barnehagen er et godt sted å være. God dialog med foresatte etableres i tilvenningsperioden. Vi har lykket når foreldre er trygge på at deres barn blir sett og har det godt, og når barna gleder seg over å være i barnehagen. At barn bytter avdeling er også en overgang. Personalet sørger for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med nye barn og ansatte. Nye vennskap skal etableres. Barnet må oppleve å bli sett, anerkjent og få følelsen av å høre til.

Overgang barnehage - skole

Barnehage og skole er deler av samme utdanningssystem. Begge er institusjoner for omsorg, lek og læring. Barnehage og skole har felles ansvar for at barna møter skolen med nysgjerrighet og tillit til egne forutsetninger. I Lier gjennomføres lærende nettverk for ansatte som jobber med de eldste i barnehagen og de yngste på skolen. Her blir vi bedre kjent med hverandres egenart og praksis for å gjøre overgangen best mulig for alle. Ifølge barnehageloven skal barnehagen i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna får en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. I Lier har vi en egen plan, *Eldst i barnehagen- yngst på skolen* for samarbeid og sammenheng i overgang til skole. Ifølge planen har barnehagen og skolen overføringssamtaler om alle barn, og foresatte gir samtykke til informasjon som overføres skolen. Raushet, likeverd og respekt gjennomsyrrer samtalene. Barnehagen gjennomfører en avsluttende samtale hvor foreldrene trygges på overgangen. Dersom barnet eller foreldrene trenger mer støtte i overgangen strekker vi oss langt for å imøtekomme dette. Vi har lykket når alle barn møter skolen med positiv forventning, nysgjerrighet og tro på egne evner.

Overgang barneskole - ungdomsskole

Et tett samarbeid mellom skolene i samme ungdomsskolekrets bygger opp under gode overganger fra barneskolen til ungdomsskolen. I lierskolen arrangeres det hvert år overføringsmøter og det gjøres individuelle avtaler for elever med spesielle behov. Syvendeklassingene besøker ungdomsskolen de skal begynne på slik at de kan bli litt kjent med skolen, elevene og de ansatte. Elevene trygges gjennom å få innblikk i hva som venter dem. Det legges stor vekt på det sosiale i oppstarten av åttendetrinn. Høsten preges av aktiviteter som bygger fellesskap og vennskap og de ansatte bygger gode relasjoner til elevene og utvikler trygge og inkluderende klassemiljø. Det er spesielt viktig å ivareta elever fra mindre barneskoler som skal begynne på en en-til-ti skole hvor miljøet allerede er etablert. I løpet av de første ukene på ungdomsskolen skapes gode rutiner og rammer for opplæringen. Flere av ungdomsskolene benytter VIP-makkerskap som metode for læring og inkludering i overgangen. VIP-makkerskap er et ledd i psykososiale arbeidet med klassens læringsmiljø.

Overgang grunnskole - videregående opplæring

Overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring er spennende for mange. Noen vet hva de skal og er trygge på at de kommer inn på det de ønsker, mens andre er usikre og kjenner på at de

går en mer utrygg fremtid i møte. Elever kan også kjenne på en sorg over at gode venner man har gått sammen med i ti år splittes. Elevene deltar på besøksdager i videregående opplæring. Rådgiverne på ungdomsskolen og på videregående er viktige nøkkelpersoner og møtes til faste nettverksmøter for å sikre gode overganger. Rådgiver på ungdomsskolen skal holde i eleven helt til den er i gang i et videregående løp. Rektorene fra ungdomsskolene og de videregående skolene i Lier har flere møtepunkt i løpet av skoleåret hvor inntak og overgangen er ett av flere viktige tema som drøftes. Lærerne har også nettverk på tvers av ungdomsskolen og videregående. Lærerne deler relevante temaer knyttet til opplæringen.

3. Kvalitet og utviklingsområder

Visjon

Lierbarnehagen og lierskolen – fundament for livet, springbrett til verden

Visjonen er samlende for barnehage, skole og voksenopplæringen. Den er vår felles drivkraft til å gi hvert enkelt barn i barnehagen og hver enkelt elev i skolen en god start på et livslangt læringsløp.

Hovedmålsetting for lierbarnehagen og lierskolen

Alle barn og unge opplever hver dag å bli sett og å høre til. Gjennom lekeglede og lærelyst lærer de å mestre livet og fremtiden.

For at vi skal nå målene i kvalitetsplanen og kunne tilby et barnehage- og skoletilbud av beste kvalitet må vi bygge kollektiv kapasitet, både innad i egen virksomhet og på tvers av virksomheter.

Strategi

Sammen bygger vi kapasitet for fremtiden

Verdier og verdigrunnlaget

Verdigrunnlaget i lierbarnehagen og lierskolen er definert i første kapittel i rammeplanen for barnehage og læreplanens overordnede del. Selv om ordlyden er noe ulik, er innholdet i de to styringsdokumentene veldig likt. Lier kommune sine verdier er åpen, tilgjengelig og etterrettelig. Dette er en målsetning for fungerer godt på kommunenivå, mens hver enkelt virksomhet sørger for gode prosesser når virksomheten selv definerer sitt verdifokus. Når verdiene er utviklet lokalt med høy grad av involvering, får både barna, ansatte og foresatte et eierskap til disse. Det viktigste arbeidet er imidlertid å gjøre verdiene kjent, diskutere hvordan verdiene skal etterleves i det daglige og hvordan disse styrer veivalg og prioriteringer.

En positiv læringskultur

I lierbarnehagen og lierskolen skal alle møtes med respekt. Vi jobber for en kultur preget av tillit, hvor det å undre seg, vise usikkerhet, prøve og feile og stille spørsmål, ikke bare er akseptert men ønskelig. Vi tilstreber en kultur preget av raushet hvor vi tar alt i beste mening, vil hverandre vel, spiller på lag og heier hverandre fram i et inkluderende arbeidsfellesskap hvor forskjellighet og mangfold ses på som en ressurs og hvor ulike synspunkt verdsettes. Vi er lojale overfor hverandre og forplikter oss til å følge opp felles bestemmelser. Vi jobber for en kultur hvor vi ser og bruker hverandres styrker og foredrer

det vi er gode på. Samtidig er vi løsningsorienterte, og bruker tiden på det vi kan få gjort noe med. Sammen finner vi gode tiltak for forbedring. Entusiasme, kreativitet og skaperevne verdsettes på alle nivå i organisasjonen.

Alle elever må møtes med tro på at de kan lykkes. De må få utfordringer de må strekke seg etter for å nå sitt fulle potensiale. Lave forventninger blir ofte selvpåfyllende profetier og resulterer i lav læringseffekt. Alle elevene i lierskolen skal derfor møtes med høye forventninger og mestringstro.

Et dynamisk tankesett fremmer læring. «Jeg kan det ikke enda». Det lille ordet «enda» utgjør den store forskjellen. Ordet indikerer at barnet/eleven er i læringsprosess, og det man ikke skjønner i dag vil man sannsynligvis forstå i morgen, eller på et senere tidspunkt. Et slikt dynamisk tankesett fremmer læring, mens et fast tankesett kan hemme læring. En person med fast tankesett vil si «dette kan jeg ikke», og kan knyttes til at man ikke har de egenskaper som skal til for å lykkes. Disse barna foretrekker gjerne enklere oppgaver. Det blir viktig å få rett svar og ros for dette. For at barn skal utvikle et dynamisk tankesett i barnehagen og på skolen må ansatte (og foresatte) gi barna anerkjennelse på innsats, utholdenhet og arbeid, i stedet for å knytte ros til antall oppgaver, rett svar eller personlige egenskaper.

Kvalitet og utviklingsområder

I lierbarnehagen og lierskolen er vi opptatt av kvalitet slik at barna/elevne får en god start og et solid grunnlag for livsmestring. De ansatte og deres kollektive kapasitet er den viktigste ressursen og en forutsetning for at barnehagen og skolen skal være en god arena for omsorg, danning, lek og læring. Vi er opptatt av å utvikle oss med bakgrunn i forskning, praksiserfaringer og styringsdokumenter.

I lierskolen har vi høye ambisjoner på egne og elevenes vegne. Vi skal levere en opplæring av beste kvalitet gjennom sammen å bygge kapasitet og profesjonalitet. Vi skal etterstrebe et likeverdig opplæringstilbud for alle elevene i kommunen. Vi må sikre kvalitet i alle klasserom gjennom systemisk tenkning og profesjonalitet. Samarbeid og deling innad på skolen og på tvers av skoler er den viktigste metoden for kompetanseheving. Utvikling og læring skjer i hovedsak gjennom utprøving og refleksjon i samarbeid med andre profesjonelle. Dette prioriteres både på den enkelte skole og fra faglig skoleeier i form av nettverk.

Vi er opptatt av kontinuitet og fornyelse og ser utvikling som en naturlig del av vår praksis. Vi ønsker å samle lierbarnehagen og lierskolen om et helhetlig lærings- og utviklingsløp, spisse fokus og tenke langsiktig. Kvalitetsplanen definerer utviklingsområder som gjelder alle barnehagene og skolene i Lier.

Kvalitetsplanen definerer fire utviklingsområder som det skal jobbes systematisk med i hele planperioden, både på virksomhetsnivå og på kommunenivå. Innenfor denne rammen, blir det opp til hver enkelt virksomhet å gjøre valg og prioriteringer ut ifra eget ståsted. Områdene er store og det er opp til hver virksomhet å velge rett fokus ut ifra eget ståsted (velge kjernekomponenter, jf. Fixsen). Det forventes at man jobber med alle områdene i løpet av kvalitetsplanperioden. Virksomhetene utarbeider sin plan for dette utviklingsarbeidet. Oppvekstteamet følger virksomhetenes utviklingsprosesser gjennom lederdialogen, faglig arena og barnehage- og skolebesøk.

Utviklingsområdene som er valgt for planperioden er:

- Lek og læring
- Livsmestring
- Inkluderende barnehage- og skolemiljø
- Lærende profesjonsfelleskap

Modellen viser at vi setter barna i lierbarnehagen og elevene i lierskolen i sentrum for utviklingsarbeidet vårt. Vi skal utvikle beste praksis innenfor *Lek og læring* og *Livsmestring*. Dette arbeidet skjer innenfor trygge og utviklende læringsmiljø for både elever og ansatte, definert som *Inkluderende barnehage- og skolemiljø* og *Lærende profesjonsfellesskap*. Ytterst finner vi visjonen vår. Til hvert utviklingsområde er det beskrevet kjennetegn på beste praksis.

4. LEK OG LÆRING

Effektmål: Barn og unge har en positiv holdning til læring, og en kompetanse som gir et godt grunnlag for livsmestring, livslang læring, videre utdanning og deltakelse i yrkesliv og samfunn.

Lek og læring har en sentral plass i barns liv. I Lier kommune legger vi derfor til rette for gode vilkår for lek og ser læring i et livsperspektiv. Vi gir barn og unge en positiv holdning til læring, og en kompetanse som gir et godt grunnlag for livsmestring, livslang læring, videre utdanning og deltakelse i yrkesliv og samfunn.

Alle barn har en juridisk rett til utdanning og å delta i lek gjennom FNs barnekonvensjons (§28 og §31). FN's komite' for barns rettigheter definerer lek på følgende måte: «Barns lek er enhver oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna selv. Den finner sted når og hvor mulighetene oppstår».

Lek er kjennetegnet av at det er frivilling, lystbetont, drevet av indre motivasjon og at den er «på liksom». Leken har sin egenverdi og er sentral i barns trivsel og utvikling. Det er gjennom leken at barn og unge får utfoldet sin kreativitet og får mulighet til å forstå seg selv, få erfaring med å høre til i et fellesskap, lære å etablere og beholde vennskap.

Til grunn for alt arbeid i barnehage og skole ligger relasjonen mellom de ansatte og det enkelte barn/elev. I Lier kommune er de ansatte bevisste sin egen rolle i arbeidet med å etablere, reparere og utvikle trygge og gode relasjoner slik at de kan støtte og stimulere i leke- og lærings situasjoner. Vi i Lier møter derfor alle barn og elever med tillit, respekt og krav, og gir de utfordringer som fremmer dannelse og læringslyst.

Lek og læring i lierbarnehagen

Rammeplanen for barnehagen påpeker at barnehagen skal sørge for at barn opplever et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mest. Leken skal ha en sentral plass og lekens egenverdi skal anerkjennes.

Lek for lekens skyld

Leken er den grunnleggende aktiviteten i førskolealder og dermed naturlig å se i sammenheng med *barns beste* som overordnet begrep. I lierbarnehagen har leken en sentral plass og lekens egenverdi anerkjennes.

For barns psykiske helse er det en forutsetning at de føler seg inkludert og ser på seg selv som en betydningsfull del av fellesskapet. Gjennom leken etablerer barna gode relasjoner og vennskap bygges. Leken fungerer da som en brobygger, den utjevner sosiale forskjeller og berikes gjerne av ulike etnisiteter, kultur og språk.

I henhold til rammeplan for barnehagen, skal barnehagene gi gode vilkår for lek. For at barns rett til lek ikke bare skal bli flotte ord i en plan, må vi som jobber i barnehagen prioritere og arbeide systematisk med leken. Det krever at leken faktisk får en sentral plass i barnehagehverdagen og at vi som voksne organiserer og strukturerer dagen slik at barns rett, til og mulighet for, lek virkelig

prioriteres. Barns medvirkning må ivaretas og det kan gjøres gjennom at barna er aktivt deltagende i planlegging, gjennomføring og evalueringen av det leketilbudet de faktisk får. Gode og tilrettelagte lekemiljøer, både inne og ute, som inviterer til lek og skaper progresjon er sentralt. Med det mener vi en dagsrytme som tilrettelegger for lek, fysiske miljøer som er strukturerte og som inviterer og stimulerer barna, samt et lekemateriell som er tilgjengelig og inspirerende. I lierbarnehagen er vi opptatt av å også benytte barnehagens nærområde som lek- og mestringsarena.

Faglig kompetente og påkoblede ansatte som beskytter, bekrefter og beriker leken er avgjørende. I lierbarnehagen har personalet god kunnskap om barns lek, er gode rollemodeller og deltar i leken på en nær, støttende og utfordrende måte. Barn elsker at voksne deltar i lek med dem og den voksenstyrte leken blir da fort til en uformell lærings situasjon, hvor leken kan brukes som et middel mot et konkret læringsmål.

Lek som middel til læring

Både formell og uformell læring skjer gjennom lek. Ved å la leken være barnas viktigste læringsarena, tar barnehagen utgangspunkt i barnas egne forutsetninger for læring.

Gjennom leken utvikler barna først og fremst sin egen lekekompetanse, noe som igjen er en grunnleggende ferdighet for videre utvikling. De lærer å vente på tur, de lærer sosiale ferdigheter, å mestre motgang og de får trening i å løse konflikter. Når barn leker f.eks. «fangelek» gir det, i tillegg til å være gøy, robuste barn. Ved å tåle å «bli tatt» og håndtere følelsene knyttet til det, øves evnen til selvregulering samtidig som de får erfaring med egen styrke og hvordan andres styrke kan føles. Dette gir barna bevissthet om hvordan egne handlinger skaper reaksjoner hos andre, og hvordan andres atferd påvirker dem selv.

Leken er en metode for læring som bidrar til å skape engasjement, interesse og motivasjon, og som derfor lett skaper mulighet for å tilføre nye erfaringer og opplevelser. I lierbarnehagen arbeides det gjerne temabasert med innhold fra alle rammeplanens fagområder kombinert med egne fokusområder. Opplevelser og erfaringer fra temaarbeidet implementeres da gjerne videre i leken og skaper ytterligere læring og implementering hos det enkelte barn. Den temabaserte tilnærmingen til fagområdene videreføres gjennom arbeidet med dybdeområdene i lierskolen.

Kjennetegn på beste praksis i lierbarnehagen:

Til utviklingsområdet er det beskrevet kjennetegn på beste praksis. Målene som retter seg mot lek og læring i lierbarnehagen er avhengig av personalets kompetanse, holdninger og verdier og virkelig gjøres gjennom de ansattes handlinger i møte med barna.

- Anerkjennende og observante ansatte som er tett på barna i lek, observerer hva som skjer og trer støttende inn ved behov
- Stimulerende lekemiljøer
- Hverdager som prioriterer tid og skaper rom for lek
- Ansatte som har kunnskap om lek og som evner å omstille dette til god gjørekompetanse.
- Lekbaserte lærings situasjoner der temaarbeid og hverdagsaktiviteter går hånd i hånd, beriker hverandre og bidrar til utvikling

Lek og læring i lierskolen

Læreplanverket (LK20) peker på at lek er nødvendig for trivsel og utvikling i skolen og at lek gir mulighet for kreativ og meningsfull læring. I lierskolen benyttes leken som metode for faglig læring, men også som en arena for å jobbe med målsettingene i læreplanens overordnede del. Lek og læring henger sammen og er gjensidig avhengige av hverandre i arbeidet mot skolens doble oppdrag mot danning og utdanning.

Elevenes faglige og sosiale læring og utvikling spiller sammen. Leken har en stor plass i skole og SFO, der barna skal få mulighet til aktiv deltagelse og å oppleve mestring. I lierskolen legger vi derfor til rette for og støtter opp om leken slik at den kan stimulere til vennskap, relasjonsbygging, språkutvikling, undring og kreativitet.

Alle ansatte har en viktig rolle i barns lek og læring, både ved å beskytte, bekrefte, og berike leken. I lierskolen er personalet med å støtte oppunder barns lek ved å gi rom og tid til lek, sette i gang og legge til rette for og stimulere til lek, inkludere barn som ikke får være med, utvikle leken ved å for eksempel tilføre rekvisitter eller materiell, komme med verbale innspill eller ved å holde seg mer i bakgrunnen. Gjennom personalets støtte kan leken fremme kommunikasjon og samarbeid som gir elevene mot og trygghet til å ytre egne meninger og til å si ifra på andres vegne. Ved å lære å lytte til andre og samtidig argumentere for egne syn, får elevene et grunnlag for å håndtere uenighet og konflikter, og for å søke løsninger i felleskap. Elevene skal erfare at de blir lyttet til i skolehverdagen, at de har reell innflytelse, og at de kan påvirke det som angår dem. I lierskolen er vi opptatt av å skape rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning i lek slik at elevene kan utvikle verdier som gjensidig respekt, toleranse, respekt for den enkeltes tros- og ytringsfrihet og frie valg.

I lek med andre barn utvikler elevene selvregulering, som er avgjørende for læring og sosial tilpasning. Selvregulering innebærer viljestyrt atferd, at vi tenker før vi handler, egenledelse, hjelper oss til å nå fremtidige mål og tilpasse egen atferd til sosial kontekst. I lek med venner blir eleven oppmerksom på de andre elevenes innspill, de bruker sine tidligere erfaringer fra tilsvarende aktiviteter og styrer egne impulser for å lykkes med felles prosjekt. Det er påvist i flere internasjonale studier at barns tidlige selvregulering er en viktig forløper for god tilpasning i skole, studier, arbeidsliv og fritid.

Leken er også med på å bygge et trygt og stimulerende læringsmiljø. Gjennom en kombinasjon av fri lek og lekbaserte læringsaktiviteter tilrettelagt av voksne, vil lierskolen gi barna en stor læringsgevinst. Leken kan også brukes som et organisatorisk grep for å lage mindre undervisningsgrupper og mer elevstyrt aktivitet i skolehverdagen. Skaperglede, engasjement og utforskertrang utvikles i gode lekemiljøer, der elevene får erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling. Gjennom varierte lek- og læringsmiljø ute, vil elevene kunne oppleve naturen og se den som en kilde til nytte, glede, helse og læring. Gjennom leken vil barna se hverandre og vise omsorg for hverandre. I et trygt og stimulerende lek- og læringsmiljø, med bevisste ansatte, vil alle elever få likeverdige muligheter til å ta valg, vise hensyn til mangfoldet og oppleve tilhørighet i skole og samfunn.

Noen barn strever med å delta i leken, da de ikke deltar naturlig i lek eller faller utenfor lekefelleskapet. Sosial kompetanse er en forutsetning for lek, og noen barn har behov for støtte av voksen i leken. I lierskolen tar personalet ansvar for å tilrettelegge leksituasjoner slik at leken blir mest mulig inkluderende og slik at negative handlingsmønstre ikke fester seg. Når personalet arbeider bevisst med sosial kompetanse gjennom lek, vil elevene kunne utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig felleskap. Gjennom lek kan de bli trygge språkbrukere, utvikle sin språklige identitet, og bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre.

Nytt kompetansebegrep

«Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning».

Det nye kompetansebegrepet i LK20 er veldig likt definisjonen av dybdelæring hvor fokus rettes mot erfaringer og forståelse, heller enn overflatelæring og pugg. Elevene øker forståelsen når de får stille spørsmål, lære begreper, se sammenhenger og når de får være aktive i egen læring.

Dybdelæring og flerfaglige dybdeområder

Dybdelæring er et begrep som kom inn i det norske utdanningssystemet med NOU 2017 *Fremtidens skole*. Enkelt kan vi si at dybdelæring er det samme som læring, forutsatt at man har et progressivt læringssyn. Det vil si at man mener elevene lærer gjennom aktiv deltakelse, gjennom å undre seg, stille spørsmål, utforske, prøve ut og skape. Dybdelæring innebærer også at man gjør et utvalg av lærestoffet som elevene bruker mer tid på. Dette betyr ikke at man ikke skal jobbe med alle kompetansemålene, men at de kan vektlegges i ulik grad og ses i sammenheng, både innad og på tvers av fag. Læring i et dybdelæringsperspektiv, innebærer at elevene utvikler en varig forståelse og da handler ikke læring om å kun bevege seg i overflaten med et mål om å «komme gjennom hele læreboka». Læring av begreper er essensielt for forståelse.

For å hjelpe elevene til å se sammenhenger mellom fag, har vi i lierskolen samlet emner som naturlig henger sammen innenfor de ulike fagene. Vi har satt en overskrift på disse felles fagemnene og kalt de dybdeområder som betyr et flerfaglig emne som elevene skal gå i dybden på gjennom en lengre periode. Skoleåret er delt i fire perioder slik at elevene skal få tid til å lære i dybden og bredden, og utvikle varig forståelse for tema. Årsaken til at lierskolen ikke valgte å bruke begrepet "tverrfaglige tema", er for å skille våre dybdeområder fra de tre tverrfaglige temaene i LK20. De tverrfaglige temaene inngår naturlig i dybdeområdene og ellers i skolehverdagen. F.eks. kan elevene lære om drivhus-effekten i et dybdeområde, men de kildesorterer hver dag uavhengig av periode og dybdeområde. Utvikling og praktisering av de grunnleggende ferdighetene integreres i arbeidet mot kompetansemålene innenfor dybdeområdene.

Skolenes samarbeid med Kulturskolen, Den Kulturelle Skolesekken (DKS) og Sunne Aktive Liunger (SAL) m.fl. skal støtte opp under arbeidet med dybdeområdene, og gi variasjon, inspirasjon, og støtte til lærernes undervisning og elevenes læring. Tverrfaglig samarbeid mellom praktisk-estetiske fag og «teorifagene» kan bidra til økt skaperglede og lærelyst. Lærernes planlegging og gjennomføring av opplæring preget av å leke og lære, er helt avgjørende for å utvikle elevenes skapende evner, engasjement og utforskertrang.

Faglige utfordringer og mestringsopplevelser

I lierskolen har vi høye ambisjoner på alle elevenes vegne. Alle elever møtes med tro på at de kan lykkes. De får utfordringer som krever utholdenhet og mål de må strekke seg etter. Lave forventninger blir ofte selvpoppfyllende profetier og resulterer i lav læringseffekt. Samtidig må elevene få utallige mestringsopplevelser. Det er i skjæringspunktet mellom utfordringer og opplevelse av mestring at elevenes mestringsstro utvikles. Mestringsstro er essensielt for lærelyst og livsmestring.

Alle elevene i lierskolen får tilpasset opplæring, både elever med høyt læringspotensial, elever med store læringsvansker, og alle som befinner seg imellom. Lærere i lierskolen ser alle sine elever og følger de tett opp gjennom elevsamtaler og fagsamtaler. Læreren har oversikt over elevens kompetanse og

hvor og hvordan eleven kan utvikle seg videre, både faglig og sosialt, og eleven utvikler en bevissthet omkring eget ståsted og utviklingspotensial.

Læringsressurser

Dybdeområdene i de lokale læreplanene er basert på LK20 og er styrende for innholdet i opplæringen. I lierskolen bruker vi en kombinasjon av digitale og analoge lærebøker i tillegg til andre læringsressurser. Opplæringen i lierskolen er ikke lærebokstyrt. Gjennom variert bruk av ulike læringsressurser legger skolen til rette for læring og stimulerer den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.

Lierskolen bruker mulighetene i digitale ressurser til lese- og skrivestøtte for å avlaste elever som trenger dette. Så snart elever med dysleksi eller andre betydelige og vedvarende lesevansker blir avdekket, starter opplæring i skrive- og lesestøtte og verktøyene brukes slik at de blir en ressurs i læringsarbeidet.

Eleven deltar aktivt i opplæringen

Elever som lærer å formulere spørsmål, søke svar og uttrykke sin forståelse på ulike måter, vil gradvis kunne ta en aktiv rolle i egen læring og utvikling.

Skaperglede, engasjement og utforskertrang

I lierskolen oppfordres elevene til å undre seg, stille spørsmål, utforske og eksperimentere. I opplæringen møter de problemorienterte oppgaver og læringsoppdrag som er åpne for individuell tilpasning og ulike læringsstrategier. Elevene får erfaring med å se muligheter og omsette idéer til handling. Skolene i Lier samarbeider med Ungt Entreprenørskap hvor elevene utvikler ferdigheter og egenskaper som samarbeid, problemløsning og kreativitet, kritisk og selvstendig tenkning og refleksjon. Temaene for utforsking og nyskaping er knyttet til dybdeområdene i lierskolen. Ved å gi barn og unge mulighet til å engasjere seg i utfordringer og muligheter lokalt og regionalt, vil de allerede i tidlig alder bidra til verdiskaping i sitt nærmiljø.

Samarbeidslæring

Samarbeidslæring er noe annet enn gruppearbeid hvor elevene fordeler oppgaver og jobber med hver sin del av et felles produkt. Det er heller ikke samarbeid når en av elevene på gruppa gjør alt arbeidet. Samarbeidslæring er organisert bruk av små grupper hvor elevene arbeider for å maksimere egen og

andres læring (Johnson et.al, 1994). I samarbeidsgruppene diskuterer elevene fagstoffet med hverandre og hjelper hverandre slik at alle forstår. Læringsgruppene fungerer slik at ens positive resultat gir fordeler for andre, og at andres positive resultater gir fordeler for en selv.

Det er fem grunnleggende faktorer som må være til stede for at et gruppearbeid skal kunne kalles samarbeidslæring. Det er:

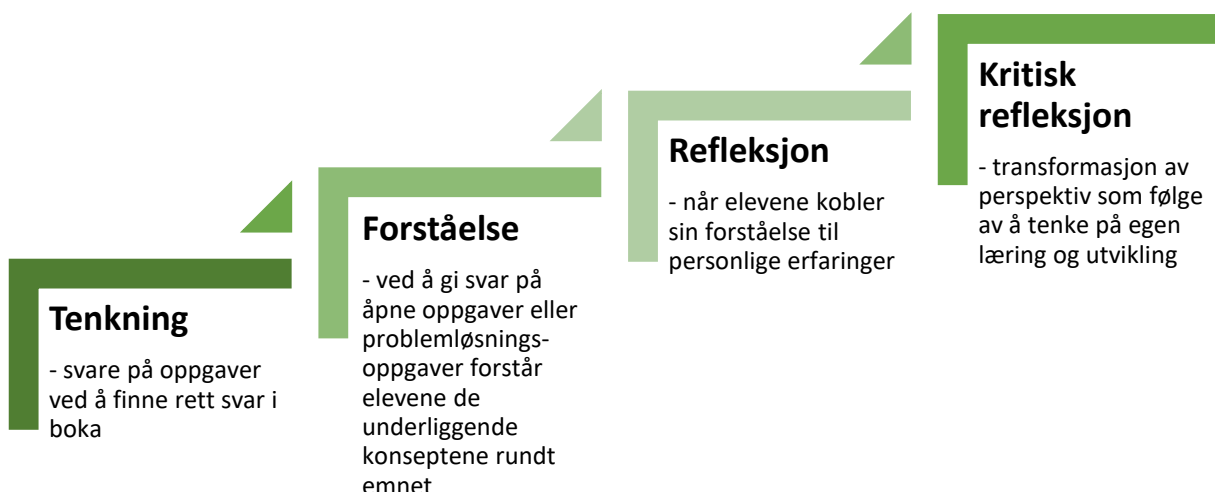
- 1) positiv gjensidig avhengighet
- 2) individuell ansvarlighet
- 3) støttende interaksjon
- 4) sosiale ferdigheter
- 5) evalueringsprosesser

Refleksjon og kritisk tenkning

I lierskolen reflekterer elevene over egen læring, øver på å forstå sine læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis. Når elevene forstår sine egne læringsprosesser og faglige utvikling, bidrar dette til selvstendighet og mestringfølelse. Reflekterte elever vurderer verden og egne idéer og erfaringer, de prøver å forstå egne styrker og svakheter for å støtte egen læring og personlige utvikling.

Elevene i lierskolen reflekterer i forkant, underveis og i etterkant av læringsprosessene, noe som gir dypere refleksjon gjennom hele prosessen. Refleksjon i forkant kan handle om valg av læringsstrategi, produkt, vurderingsform etc. Refleksjon underveis kan handle om å vurdere her-og-nå situasjonen i form av å tenke vurdere veivalg, mulige løsningsalternativer, håndtering av å utforutsette ting etc. Refleksjon i etterkant blir en evaluering og vurdering, individuelt og sammen med lærer og medelever.

Gjennom arbeid med åpne oppgaver og faglige utfordringer vil elevene få kunnskap om hvordan de lærer og utvikler seg i faget. Dypere innsikt utvikles når elevene ser sammenhenger mellom kunnskapsområder, og når de behersker et mangfold av strategier for å tilegne seg, dele og forholde seg kritisk til kunnskap.

God undervisvurdering som gir lærelyst

Formålet med undervisning er å fremme læring, bidra til lærelyst og å gi informasjon om kompetansen underveis i læringsløpet. Vurderingsforskriften presiserer videre at formålet med undervisvurdering i fag er å tilpasse opplæringen, og å bidra til at elevene øker sin kompetanse i fag. En grunnleggende forutsetning i formålsrettet vurderingspraksis er at vurderingen er en del av læringsprosessen. I lierskolen er planlegging av undervisvurdering er del av å planlegge læringsopplegg innen de ulike dybdeområdene. På denne måten kan undervisvurdering bli til en læringsfremmende praksis som preger det daglige møtet med elevene.

Gode tilbakemeldinger

I lierskolen gir lærerne gode tilbakemeldinger som hjelper elevene til å kunne svare på tre spørsmål om egen læring: 1) Hvor står jeg? 2) Hvor skal jeg? 3) Hva bør jeg gjøre for å komme videre i læringen?

Tilbakemeldingene tar alltid utgangspunkt i faglige og/eller sosiale mål forankret i læreplanen. Elevene involveres når det settes opp mål og kriterier for opplæringen, og det jobbes målrettet for at elevene skal forstå tilbakemeldingene de får.

Det er viktig å tenke gjennom når eleven har størst læringsutbytte av lærernes tilbakemeldinger. Det kan være at elevene har behov for tilbakemelding på idéer i en startfase, på veivalg underveis i prosessen, eller når de har klart et førsteutkast. Når produktet er ferdig, blir som oftest tilbakemeldingen en bedømmelse og noe eleven kan oppleve at det er for sent å gjøre noe med. Elever fra lierskolen forteller at de blir motivert av lærere som gir dem mulighet til å forbedre produktene sine, eller gir dem en ny mulighet til å forbedre måloppnåelsen f.eks. ved å lære seg det de ikke fikk til på prøven for så å få en ny vurdering.

Faglige tilbakemeldinger som hovedsakelig fokuserer på feil og forbedringspotensial kan demotivere, mens det å få beskjed om at noe er «bra» eller «flott» ikke gir noen informasjon om hva eleven mestrer eller bør jobbe med. Lærere i lierskolen gir tilbakemeldinger som preges av formålet om å fremme læring og lærelyst gjennom å balansere tilbakemeldinger som sier noe om hva eleven mestrer og hva eleven bør gjøre for å utvikle seg videre.

Muntlige tilbakemeldinger kan ofte ha bedre læringseffekt enn skriftlige. Mange elever velger heller å lytte til en lydfil læreren har spilt inn enn å lese en tekst. Lærerne i lierskolen benytter digitale hjelpemidler på varierte og hensiktsmessige måter i vurderingsarbeidet.

For at eleven skal ha god nytte av lærerens tilbakemeldinger må det være en god relasjon mellom elev og lærer. Gode vurderingssituasjoner er også arenaer for relasjonsbygging. Lærerne i lierskolen legger til rette for mestringsopplevelser som styrker elevenes tillit til læreren som veileder. Elevenes bevissthet omkring egen faglige progresjon kan bidra til å styrke deres mestringsstro og motivasjon for læring.

Elevinvolvering i undervisvurdering

Vurdering av eget og andres arbeid er viktig når undervisningen skal stimulere elevenes kompetanse i metakognisjon og selvregulering. Vurderingsoppdragene kan variere i tid og omfang, og spenne fra noen minutters refleksjon til mer komplekse og tidkrevende aktiviteter. Elever som vurderer hverandres faglige arbeider lærer både av det de vurderer, og i en meningsskapende kommunikasjon. Dette forutsetter et trygt læringsmiljø og tydelige faglige kriterier og tilbakemeldinger som utelukkende baseres på faglige prestasjoner. På sammen måte som ved tilbakemeldinger fra lærer, bør tilbakemeldingene balansere mestrings og konstruktive framovermeldinger. På denne måten kan

elever i lierskolen være viktige læringsressurser for hverandre samtidig som de får større innsikt i eget læringsarbeid.

Dybdelæring er en gradvis utvikling av kunnskap og varig forståelse. Begrepet gradvis utvikling forutsetter at ny kunnskap og nye ferdigheter blir knyttet opp mot det elevene har med seg. Lærerne i lierskolen legger til rette for undervisvurdering som skaper bevissthet og aktiverer elevens forkunnskaper og ferdigheter. Elevens egenvurdering er en forutsetning for å få til dette.

Undervisvurdering som baserer seg på mål eleven forstår, og hvor eleven deltar og blir hørt underveis i læringsarbeidet, er en nøkkel til å tilpasse opplæringen. Læreren sammen med eleven får individrettet informasjon om de tre sentrale spørsmålene. Den daglige dialogen, samt faglige samtaler før, underveis og i etterkant av et arbeid, er kilder som brukes målrettet for å finne informasjon læreren trenger for å tilrettelegge.

Undervisvurdering på tvers av fag

Når flere lærere vurderer det samme produktet, vil de ulike fagperspektivene både utfylle hverandre, men også støtte elevene til å kunne forstå sammenhenger mellom fag. Forståelse for sammenhenger kan igjen føre til at fagkunnskap fremstår som mer relevant for elevene. I lierskolen brukes dybdeområdene og de tre tverrfaglige teamene i LK20 til å planlegge vurdering ut ifra tematiske fellesnevnerne. Dette er særlig viktig på ungdomstrinnet hvor opphopning av vurderingssituasjoner kan utløse stress, spesielt i slutten av en periode eller før halvårsvurderinger. F.eks. kan en tekst om et samfunnsfaglig tema skrives på engelsk, eller en naturfagsrapport kan rettes innholdsmessig av naturfaglærer og språkmessig av norsklærer.

Vurdering «uten» karakter på ungdomstrinnet

Karakteren har lett for å ta elevenes fokus vekk fra den kvalitative tilbakemeldingen i undervisvurderingen. I lierskolen oppfordres derfor lærerne til å benytte karakterer i så liten grad som mulig og heller benytte under middels, middels og over middels måloppnåelse sammen med gode tilbakemeldinger etter gitte vurderingskriterier. Elevene har etter opplæringsloven krav på halvårsvurderinger og sluttvurdering med karakter.

I lierskolen samarbeider lærer og elever om tydelige vurderingskriterier og en felles forståelse av disse. Både elevenes egenvurderinger og lærernes vurderinger og framovermeldinger tar utgangspunkt i vurderingskriterier som er forankret i kompetansemål i fagene.

Elever og foresatte som ikke er vant til slik vurdering, kan i starten være usikre på hvordan eleven ligger an faglig. Lærere i lierskolen har lav terskel for å tilby samtaler når det signaliseres usikkerhet eller det kommer opp spørsmål rundt elevenes måloppnåelse.

Valg og handlingsrom øker elevenes motivasjon for læring

I lierskolen gir vi elevene tillit, medbestemmelse og handlingsrom. Dette gjør vi bl.a. ved å spørre, lytte og anerkjenne. Elevene deltar i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen. Med økende alder får de større frihet til å velge læringsstrategier og metoder, produkt og vurderingsformer.

Valg og variasjon i produkter og vurderingsformer

Skriftlige innleveringer og muntlige framføringer er de vanligste vurderingsformene i skolen. I lierskolen varierer vi metoder og verktøy slik at elevene får muligheten til å vise sin kompetanse på flere ulike måter. I lierskolen får elevene trening i ulike vurderingsformer og med økende alder større handlingsrom til å velge produkt og vurderingsform. I en klasse på 30 vil kanskje noen velge å lage en

podcast eller en undervisningsvideo, noen vil velge en fagsamtale med læreren (individuell eller i gruppe) og noen ønsker kanskje vise kompetansen sin ved å besvare en skriftlig prøve. Læreren slipper de store rettekunkene og elevene slipper å høre på 30 fremføringer.

Kjennetegn på beste praksis i lierskolen:

- Vi gir leken en sentral plass gjennom hele utdanningsløpet
- Vi er til stede, observerer, trer støttende eller veiledende inn når det trengs og hjelper barn og unge til å håndtere konflikter uten at leken avsluttes
- Vi legger til rette for og støtter opp om leken slik at den kan stimulere til vennskap, relasjonsbygging, språkutvikling, undring og kreativitet
- Vi sørger for at alle er med og bruker bevisst lek og fysisk aktiv læring som metoder for meningsfylt læring
- Elevene opplever helhet og sammenheng i opplæringen gjennom å jobbe med dybdeområdene på ulike læringsarenaer, både inne og utendørs. De jobber med temarelaterte begreper, metoder og ideer i forskjellige fag og på tvers av fag.
- Alle elever møter faglige utfordringer og opplever mestring
- Det jobbes systematisk med språkopplæring og de grunnleggende ferdighetene
- Vi analyserer og drøfter resultater fra kartleggingsprøver og setter inn målrettede tiltak på elev- og klassenivå
- Dybdeområdene preges av en praktisk, relevant, utfordrende og variert opplæring som bidrar til engasjement og motivasjon for livslang læring
- Samarbeidslæring og samhandling preger både faglig og sosial læring
- Elevene trener kritisk tenkning og refleksjon bl.a. ved å jobbe med åpne og problemorienterte oppgaver og evaluere og vurdere egen læring og læringsprosess
- Elevene for konkrete tilbakemeldinger om faglig ståsted og videre utvikling. Elevene tar aktiv del i et vurderingsarbeid som gir læring og lærelyst
- Elevene deltar i planlegging av læring og vurdering, f.eks. i valg av læringsstrategier, produkter og vurderingsformer

5. Livsmestring

Effekt mål: Barn og unge er robuste, mestrer hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.

Vårt fokus på livsmestring skal gi barn og unge kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og muligheter for å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende.

Livsmestring kan defineres som «å utvikle ferdigheter og tilegne seg praktisk kunnskap som hjelper den enkelte til å håndtere medgang, motgang, personlige utfordringer, alvorlige hendelser, endringer og konflikter på en best mulig måte, samt å skape en trygghet og tro på egne evner til å mestre også i fremtiden» (LNU, 2017).’

Rammeplanen for barnehage trekker frem at det handler om å bidra til barns trivsel, mestring og følelse av egenverd. Verdivalg og betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører hjemme under dette temaet i læreplanverket for skole. Andre aktuelle områder kan være ulike levevaner, seksualitet og kjønn, rusforebygging, mediebruk, forbruk og personlig økonomi. Lierskolens samarbeid med Ungt Entreprenørskap støtter opp under det å gjøre seg kjent med samfunnet rundt seg, ulike yrker, demokratiet vårt, økonomi og karrierevalg. Ungt Entreprenørskap er en ideell, landsomfattende organisasjon som sammen med oss i utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører jobber for å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv.

I tillegg til planlagte aktiviteter og undervisning initiert av ansatte i barnehager og skoler, har vi i Lier etablert samarbeid med flere av kommunens virksomheter og med ulike eksterne aktører. Dette for å støtte oss i arbeidet med livsmestringsmandatet. Vi samarbeider tett rundt Liers modell for livsmestring som heter Sunne og Aktive Liunger (SAL). Ulike tiltak for fysisk aktivitet og bevegelsesglede, sunne matvaner, trivsel og god mental helse er nedfelt i våre rutiner og er en naturlig del av både barnehage- og skolehverdagen.

Fellesaktivitetene for livsmestring i lierskolen er tilpasset skolens dybdeområder på hvert trinn. Hensikten er at disse skal bygge opp under det elevene skal lære i perioden, i tillegg til å bidra til en mer praktisk, relevant, utfordrende og variert (PRUV) opplæring. Alle aktivitetene er konkretisert i skolens lokale læreplan og gjennomføres i samarbeid med enten skolehelsetjenesten, SAL-veiledere, PP-tjenesten, beredskapsteam skolevegring og mobbing, kulturskolen, Kultur og fritid, Ungt Entreprenørskap, 0-26 m.fl. Flere av aktivitetene og oppleggene som er beskrevet i kapittelet om livsmestring, er hentet fra Aktivitet- og kompetanseplanen for Liers barnehager og skoler. Den gis ut årlig og gir en oversikt over ulike møteplasser, nettverk, workshops, kurs og aktiviteter som er utarbeidet for å støtte opp om oppvekstsektoren sine kvalitets- og utviklingsområder.

Mens fellesaktivitetene for lierskolen er universelle tiltak som når alle elevene, er Naturskolen for alle elever som ønsker endringer og flere gode dager. Naturskolen er en integrert del av det ordinære skoletilbudet i Lier og drives av lærere i lierskolen med etterutdanning i Trygg av Natur (TAN) sin metodikk for livsmestring. Metodikken handler om å gi elevene tillit, medbestemmelse og handlingsrom, og de får veiledning og verktøy for å få til det de ønsker mer av i hverdagen sin. På naturskolen er elevene en del av en fast gruppe, på tvers av skolene i Lier, som tilbringer en skoledag per uke i 12 uker sammen. På naturskolen brukes naturen som lærings- og mestringsarena.

God fysisk og psykisk helse

Det å ta gode helsevalg har stor betydning for befolkningen i samfunnet vårt. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for vår sammensatte helse. Det er vanlig å dele helse i fysisk og psykisk helse. Det er imidlertid viktig å understreke at god fysisk helse også fremmer mental sunnhet.

Systematisk arbeid for god fysisk helse

Med barn og unges fysiske helse tenker vi på fysisk aktivitet, sunne og gode matvaner og god og nok hvile og søvn. Målet med fysisk aktivitet er at alle skal med, og at alle barn og unge i lierbarnehagen og lierskolen skal få tilpassede og varierte utfordringer. Det velges inkluderende og lekpregede aktiviteter, samarbeidsøvelser, fokus på innsats, aksept for prøving og feiling, samt medvirkning. Aktivitetene legger fundamentet for motorisk utvikling og livslang bevegelsesglede, i tillegg til at psykiske og sosiale aspekter utvikles i positiv retning gjennom tilbud om mye og variert bevegelse.

I både barnehage og skole er barn og unge ute hver dag og opplever gleden ved alle årstidene på kroppen. Vi vet at det er positive opplevelser med fysisk aktivitet som skaper livslang bevegelsesglede. Det skal være god balanse mellom aktivitet og hvile. I barnehagen tilrettelegger de ansatte for ukentlige turdager og planlagt fysisk aktivitet. I tillegg tilbys en rekke aktiviteter som for eksempel Trygg i vann for skolestarterne, aktivitetssprell, dans og lek, aktiv i naturen og yoga. Sistnevnte som samarbeidstiltak i regi av SAL og deres veiledere.

Alle elevene i lierskolen deltar i minimum en halv time fysisk aktivitet i løpet av skoledagen, i tillegg til ukas kroppsøvingstimer. I skolens friminutt legges det til rette for at elevene skal være aktive. Elevene skal ha gode valgmuligheter og flere attraktive alternativ for bevegelsesglede og fysisk aktivitet både ute og inne. Flere av skolene er med i Trivselslederprogrammet som har som mål å bedre samhold og bidra til et trygt skolemiljø gjennom organisert aktivitet i friminuttene. Elevene i lierskolen oppfordres til å gå eller sykle til og fra skolen, med mindre de er avhengige av skoleskyss. Årlig deltar skolene på ulike aktivitetskampanjer som for eksempel *Bentøft* og *Aktiv på skoleveien*, og det lages nå *Hjertesoner* rundt skolene. Skolene samarbeider tett med BUA som er en ideell organisasjon som har som mål å gjøre det enklere for barn og unge å delta i lek, sport og friluftsliv. BUA står for Barn – Unge – Aktivitet og låner ut utstyr som kan brukes gratis av alle i kommunen. SAL-veiledere tilbyr aktivitets- og lekekurs for ansatte. Mange av skolene har også søkt om tilskudd og deltakelse i Røre-programmet. Her kurses Røre-ambassadører og bidrar med veiledning rundt fysisk aktiv læring og lek i skolene. I samarbeid med blant andre Oslofjordens friluftsråd og Trygg av natur lærer ansatte og elever om hvordan uteområdet og uteskole kan benyttes som både lek- og læringsarena.

I lierbarnehagen og lierskolen jobber vi for at barn og unge skal tilegne seg god måltidsrytme og sunne matvaner, og alle skal få god tid til å spise i trygge og trivelige omgivelser. I barnehagen tilbys et variert og sunt kosthold hver dag. I skolen har elevene med matpakke, og det er lagt til rette for et mellommåltid i tillegg til lunsj. Det er ulike løsninger på skolefritidsordningene, der noen av skolene

har lagt opp til at elevene har med egen matpakke, mens andre betaler matpenger og får servert mat. Der skolene har kantine, serveres det et sunt alternativ til matpakka. Flere av ungdomsskolene har også frokostservering.

I Lier har vi et tett samarbeid mellom ansatte, foresatte, helsetjenesten, lokale gårdbrukere og kommunens frisklivsansatte for å lykkes i arbeidet med sunne og gode matvaner. F.eks. så besøker barnehager og skoler lokale gårdsbruk hvor barn og unge får lære om dyrehold og matproduksjon. SAL-veilederne bidrar med mat-aktiviteter i barnehagene og skolene, som f.eks. matpakkeverksted og smaksopplevelser. I SFO tilbys workshop med laging av enkel og sunn mat. Den systematiske satsingen både i barnehage og skole følger retningslinjer for mat og måltider i barnehage og skole.

Systematisk arbeid for mental sunnhet

Når det kommer til barn og unges psykiske helse er det mange sammensatte utfordringer som stadig dukker opp etter hvert som samfunnet vårt utvikles og blir mer komplekst. God psykisk helse har sentral betydning for lek, læring, utvikling og livsmestring. Vi har en viktig oppgave i å fremme barn og unges psykiske helse og gi hjelp til de som strever.

God psykisk helse defineres som: «En tilstand av velvære der individet realiserer sine muligheter, kan håndtere livets normale stress, kan arbeide på en fruktbar og produktiv måte og har mulighet til å bidra for samfunnet» (WHO).

Kort sagt handler psykisk helse om hvordan vi greier å håndtere det som oppstår i løpet av hverdagen, og det er en beskrivelse av vårt indre liv.

Sammen møter vi alle barn og unge, og har derfor en mulighet til å identifisere og formidle hjelp til de som trenger det. Gjennom kunnskap om riktig tilrettelegging av leke- og læringsmiljø, samt andre viktige tiltak for å støtte psykisk helse, gir vi et sentralt bidrag til livsmestring. Vi har derfor til sammen et stort potensial for å fremme barns og unges psykiske helse. Det er en veldokumentert sammenheng mellom kvaliteten på vår yrkesutøvelse på den ene siden og barn og unges psykologiske velvære, motivasjon og utvikling på den andre. Vi har også et viktig mandat i vårt samarbeid med foresatte og kommunens hjelpetjenester. Et godt og komplementært samarbeid med foreldre, pedagogisk-psykologisk tjeneste og helsetjenesten kan gi oss den kompetanse og støtte som er nødvendig for å hjelpe barn og unge.

I lierbarnehagen og lierskolen skal alle barn og unge oppleve omsorg, mestring, trivsel og læring. Vi fremmer god psykisk helse og muligheter til å få gode liv. En grunnleggende tanke er at livet blir lettere å mestre med god psykisk helse.

Det som fremmer mental sunnhet er å gjøre noe aktivt, sammen med andre, som oppleves meningsfylt. Barnehagen har en helsefremmende og forebyggende funksjon hvor barnas psykiske helse skal fremmes. Barna skal bli kjent med ulike følelser og oppleve mestring og egenverd. I skolen er det læreren, fagarbeiderne og assistentene, de som møter elevene hver dag, som gjennom å gi elevene tillit, handlingsrom og medbestemmelse har størst innflytelse på elevenes selvfølelse, motivasjon og opplevelse av mestring. Fellesaktivitetene i lierskolen skal bygge opp under, forsterke og supplere det som gjøres i skolen. Lierskolens elever får i løpet av læringsløpet flere økter som støtter det daglige fokuset på livskvalitet og god psykisk helse. Lier er en «Hodebra-kommune» og er med i en folkehelsekampanje på nasjonalt nivå. Målet er å øke helsekompetansen og å inspirere flere til å gjøre gode valg for egen mental sunnhet. Som eksempler kan nevnes at elevene på 6. trinn jobber med grunnfølelser og hvordan tanker og følelser påvirker oss i hverdagen. På 9. trinn har vi tverrfaglig

samarbeid om et helhetlig program for markeringen av *Verdensdagen for psykisk helse*. På 10. trinn gjennomføres kurset “tankevirus” og elevene lærer hvordan de bedre kan håndtere stress i hverdagen.

Sosioemosjonell kompetanse er essensielt for livsmestring

Sosial kompetanse

Sosial kompetanse er nøkkelen til fellesskapet for å fungere godt sammen med andre både i barnehage og skole, og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill.

Å oppnå god sosial kompetanse er en livslang prosess. Kompetansen er sentral for at barn og unge skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspillet med andre. En person som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass (Rammeplan for barnehage).

Barnehage og skole er en vesentlig del av barn og unges oppvekstmiljø. De er begge arenaer for å søke tilhørighet, vennskap og annerkjennelse blant jevnaldrende. Ansatte har en viktig rolle i å tilrettelegge for et positivt sosialt samspill og for å hindre at noen blir utsatt for sosiale belastninger som krenkelser, trakassering og mobbing. Hvordan barn og unge lykkes med å tilfredsstille sosiale behov har stor betydning for deres velvære og psykiske helse. De ansatte bør kjenne til årsaker til at ulike problemer oppstår, før de oppstår, og de bør jobbe for å fremme inkludering, god samhandling og gi barn og unge opplevelser av å høre til og å bety noe for andre (se mer i kapittelet om inkluderende barnehage- og skolemiljø).

Barnehagen og skolen skal støtte identitetsutvikling, gripe her og nå situasjoner, veilede ved å være gode rollemodeller og legge til rette for gode mellommenneskelige relasjoner i det systematiske arbeidet med fagområdene i barnehagen, fagene i skolen og arbeidet med det sosiale miljøet. Vi skal bidra til at barn og unge utvikler seg til selvstendige individer som vurderer konsekvensene av og tar ansvar for sine egne handlinger. Arbeidet bygger i det store og hele på de fem prinsippene som visualiseres i epleblomsten: empati, samarbeidsferdigheter, selvhverdelse, selvkontroll og ansvarlighet (Graham og Elliot).

Når vi både i lierbarnehagen og lierskolen har fokus på lek og samarbeidslæring, knyttes sosial kompetanse sammen med de faglige målene fra både rammeplanen og læreplanverket. I tillegg jobbes det med ulike program for trening av sosial og emosjonell kompetanse. Vi jobber daglig for at faglig og sosial utvikling og læring i større grad skjer parallelt, slik at man ikke ser på arbeid med sosial kompetanse isolert.

Emosjonell kompetanse

Grunnlaget for å jobbe med livsmestring i barnehage og skole er følelsene. Barn og unge trenger å bli kjent med både egne, men etter hvert også andres følelser for å kunne fungere godt. Alle følelsene har en funksjon, og vi er helt avhengig av dem for å kunne fungere i et fellesskap. Følelsene har en mening, de fungerer som kommunikasjon, de er avgjørende for å kunne være i relasjon til andre, de gir informasjon om hva vi trenger og om hva vi bør gjøre. Det er helt avgjørende for både ansatte, barn og unge å ha emosjonell kompetanse for å forstå sammenhengen mellom tanker, følelser og handling.

Hvordan vi løser og møter utfordringer i barnehage og på skole, eller i livet generelt, avhenger hvor godt kjent vi er med følelsene våre. Ved å bli kjent med eget følelsesregister, blir det lettere å forstå

andre. Det å sette navn på, anerkjenne og uttrykke følelser på hensiktsmessige måter blir viktig for egen selvledelse.

Etter hvert som barn og unge utvikles, handler det om både å validere og å regulere følelser, styre atferden sin, finne løsninger, bygge selvtillit og selvinnsikt for å kunne trives og være trygg i lek og læring i samspill med andre. Barn og unge utvikler følelsene sine i en kontekst - ikke i et vakuum.

Ansattes temaforståelse og relasjonskompetanse

I det systematiske arbeidet med livsmestring i lierbarnehagen og lierskolen har vi fokus på alle ansattes temaforståelse og relasjonskompetanse.

I møte med barn og unge som har det vanskelig, blir det viktig å kjenne til metoder for forståelse og håndtering av deres uttrykk og atferd. Trygg tilknytning etableres når barn og unge opplever seg forstått, verdsatt og godt ivaretatt av de voksne. Gode og nære relasjoner til trygge voksne bidrar til at barn og unge henvender seg til de ansatte med sine behov. Slik blir de mer robuste i møte med utfordringer. De får erfaring med å søke hjelp og støtte når noe blir vanskelig. Gjennom å bli tålt og akseptert, også når de gjør feil, lærer den enkelte å tåle og akseptere seg selv og andre. Dette er en sentral del av det å lære seg selv å kjenne i ulike situasjoner og er høyst relevant for barn og unges livsmestring og utvikling som menneske.

Ansatte med god relasjonskompetanse vil lettere kunne fange opp signaler om barn og unge som trenger ekstra hjelp og støtte. I lierbarnehagen og lierskolen tar vi utgangspunkt i deres egne erfaringer, tanker og følelser, og legger til rette for situasjoner som gir rom for lytting, refleksjon, undring, spørsmål, innlevelse og bekreftelse.

Det forutsettes at vi som ansatte har en god balanse mellom de krav vi stiller, og de forutsetninger som den enkelte har til å møte dem. I lierbarnehagen og lierskolen jobber vi parallelt med sosial og faglig læring. I det daglige arbeidet betyr det at vi må legge like stor vekt på å planlegge for den enkeltes behov for å mestre sosialt og emosjonelt, som på behovet for å mestre faglig. Vi må vektlegge vennskap og relasjoner, arbeid med følelser og et sunt tankesett. Dette gir både identitetsdannelse og realistisk selvfølelse. Progresjon og utviklingsmål er viktig, men må balanseres slik at elevene ikke opplever det stressende eller utmattende. Grunnlaget for livsmestring er egenverd og selvfølelse, det å føle seg god nok som den man er, uavhengig av hvor godt man presterer.

Kjennetegn på beste praksis i lierbarnehagen og lierskolen:

- Vi lærer barn og unge å kjenne følelsene og grensene sine og å respektere andres
- Vi legger til rette for fysisk aktivitet og sunne matvaner
- Vi gir barnehagebarna og skoleelevene medbestemmelse, tillit og handlingsrom
- Vi bygger sosioemosjonell kompetanse parallelt med faglig kompetanse
- Vi samtaler om, og gir barn og unge gode verktøy for å håndtere hverdagen
- Vi samarbeider aktivt med hjelpetjenester til det beste for barn, unge og deres foresatte
- Vi gjennomfører fellesaktivitetene med våre samarbeidspartnere for å bygge opp under barn og unges fysiske og psykiske helse

6. Inkluderende barnehage- og skolemiljø

Effekt mål: Alle barn og unge opplever inkludering, tilhørighet og et sosialt fellesskap.

Alle barn og unge har rett til et godt og inkluderende barnehage- og skolemiljø. I Lier lærer barn og unge å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet. Når barn og unge møter respekt og anerkjennelse i miljøet, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet. Barnehagen og skolen legger aktivt til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barn og unges selvfølelse støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov. Alle barn og unge erfarer at de er betydningsfulle for fellesskapet og er i positivt samspill med dem rundt seg.

Ansatte i barnehage og skole er profesjonelle voksne som har ansvar for å skape god kultur blant barn, unge og voksne som fremmer gode og trygge barnehage- og skolemiljø. Praksisen vår speiler kunnskapen, holdningene og ferdighetene våre. Lier har utarbeidet en digital plan for arbeid med et inkluderende barnehage- og skolemiljø. Denne skal bidra til kvalitet i arbeidet mot å skape et inkluderende miljø. Gjennom barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling skal ansatte delta i utviklingsprosesser på egen arbeidsplass og jobbe med kvalitet i virksomheten.

Plan for inkluderende barnehage- og skolemiljø

Plan for inkluderende barnehage- og skolemiljø gir føringer for hvordan ansatte i barnehage og skole skal arbeide for å skape et trygt og godt miljø, og håndtere mobbing og andre krenkelser. Barn og unge i Lier kommune opplever å bli tatt på alvor når de har en bekymring. Barnehagene og skolene iverksetter tiltak og følger nøye opp. Arbeidet avsluttes ikke før et barn opplever å ha et trygt og godt miljø.

Mobbebegrepet er i stadig utvikling og inneholder i dag flere forklaringer og former enn tidligere. Uavhengig av definisjonene og perspektivene av mobbing og krenkelser, er det individets subjektive opplevelse som gjelder.

I planen beskrives det teoretiske grunnlaget for mobbing, samt informasjon om rettigheter, plikter, rutiner og tiltaksarbeid på ulike nivåer. Barnehagene og skolene i Lier jobber helhetlig, langsiktig og systematisk for å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehage- og skole-/læringsmiljøer for barn og unge i kommunen.

«Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning» (Lund, Helgeland & Kovac, 2017).

Et systematisk og helhetlig arbeid innebærer å sette inn tiltak på individ-, gruppe-, og systemnivå. Det helhetlige arbeidet er tredelt som det fremkommer i modellen: Fremme et inkluderende barnehage- og skolemiljø, Avdekke mobbing og krenkelser, og Håndtere mobbing og andre krenkelser. I digital utgave av planen finnes utfyllende informasjon knyttet til områdene i trekanten som virksomhetene må omsette til sin praksis og hvor de må sikre god kvalitet.

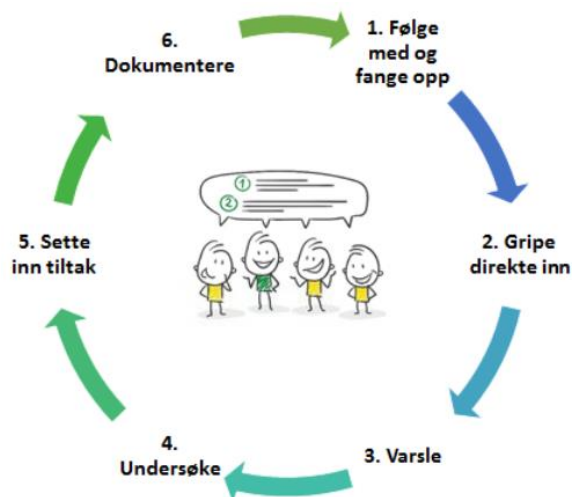

Aktivitetsplikten

Paragraf 41 og 42 i barnehageloven, samt Paragraf 9A-4 i Opplæringsloven inneholder en aktivitetsplikt. Den utløses når et barn eller en elev ikke har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Formålet er å sikre at barnehagene og skolene handler raskt og riktig når et barn eller en elev ikke har det bra på sin arena. Alle ansatte i barnehage og skole omfattes av aktivitetsplikten. Aktivitetsplikten innebærer også at barnehagen og skolen skal sørge for barnets medvirkning. Dette gjøres ved at involverte barn blir hørt og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i virksomhetens arbeid. Det må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Aktivitetsplikten innehar seks delplikter; 1. følge med og fange opp, 2. gripe inn, 3. varsle, 4. undersøke, 5. sette inn tiltak og 6. dokumentere.

Kjennetegn på beste praksis i lierbarnehagen og lierskolen:

- Vi skaper gode sosiale fellesskap der alle barn og unge opplever å bli sett og å høre til
- Vi tar ansvar for støttende og gode relasjoner til og mellom barn og unge, og har et godt foreldresamarbeid
- Vi er trygge og nærværende ansatte som skaper et autoritativt miljø gjennom å være varme og grensesettende
- Vi har god regelverkskompetanse og forebygger, griper inn mot mobbing og krenkelser og iverksetter tiltak i henhold til aktivitetsplikten

7. Lærende profesjonsfellesskap

Effekt mål: Barnehagene og skolene i Lier er lærende organisasjoner hvor alle ansatte lærer av egen og hverandres praksis. Barn og unges læring og utvikling er i fokus og barnehage- og skoletilbudet er av beste kvalitet.

I lierbarnehagen og lierskolen skal vi jobbe i lærende profesjonsfellesskap hvor kollegaer samarbeider og verdsetter hverandre for å fremme en kollektiv delings- og læringskultur til det beste for barn og unge. Dette skal skje innad og på tvers av virksomheter, sammen med interne og eksterne samarbeidspartnere. Å utvikle lærende profesjonsfellesskap handler om å flytte oppmerksomheten fra den enkelte barnehagelærer og lærer til fellesskapet og alle ansatte. Det dreier seg også om å stille seg selv og andre utforskende og åpne spørsmål for å finne nye og uventede svar som kan gi læring og utvikling.

Profesjonsfellesskap som begrep viser til en måte å arbeide sammen på som har som mål å forbedre praksis (Hord, 1997). Lærende profesjonsfellesskap kjennetegnes ved at deltakerne har felles mål og

ambisjon om å utvikle virksomheten og egen praksis til det beste for barn og unges læring og utvikling. Hensikten er å samarbeide om kompetanseutvikling for kontinuerlig forbedring. Et profesjonelt fellesskap er en gruppe profesjonelle mennesker som deler og kritisk undersøker sin egen praksis. Alle ansatte i barnehagen, skolen og SFO må delta aktivt i profesjonsfellesskapet. I barnehage og skole omtales dette arbeidet som barnehagebasert- og skolebasert kompetanseutvikling.

Ledere i barnehagene og skolene i Lier har ansvar for å tilrettelegge for lærende møter hvor alle ansatte sammen utvikler beste og neste praksis. De ansatte har ansvar for å bidra til deling og refleksjon, trene på nye intervensjoner og bidra til egen og andres læring og utvikling. I Lier skal vi jobbe for å videreutvikle strukturer for samarbeid, støtte og veiledning mellom kolleger, på tvers av barnehager, skoler og SFO. Barn og unge skal ha en naturlig plass i dette arbeidet. Vi har lærende profesjonsfellesskap innad i hver virksomhet i form av teamsamarbeid, pedagogiske ledermøter og utviklingstid/personalmøter etc. På kommunenivå har vi lederarenaer (faglig arena og nettverk- og kretssamarbeid), lærernettsverk og andre nettverk bl.a. i regi av regional og desentralisert ordning (Rekomp, SNELD) som skal være lærende profesjonsfellesskap. I *Aktivitet- og kompetanseplan for Liers barnehager og skoler* finner vi kompetansehevingstiltak som skal bygge opp under den barnehage- og skolebaserte kompetanseutviklingen. Ansatte i skole svarer på kompetanseundersøkelsen i SNELD-samarbeidet som danner grunnlaget for valg av kompetanseutviklingstiltak. Kompetanseundersøkelsen inneholder også spørsmål og vurderinger knyttet til skolenes profesjonsfellesskap og skal være et utgangspunkt for drøftinger og diskusjon.

Positiv læringskultur preget av tillit og psykologisk trygghet

I barnehagene og skolene i Lier er vi opptatt av et trygt og godt arbeidsmiljø for alle ansatte. Alle er ansvarlig for å bidra til et godt samarbeidsklima preget av psykologisk trygghet. Et klima som inspirerer til kreativitet, nyskaping og utprøving av ny praksis. I barnehagene, SFO og skolene i Lier skal alle møtes med respekt. Vi jobber for en «vi-kultur» preget av tillit, hvor det å undre seg, vise usikkerhet, prøve og feile og stille spørsmål, ikke bare er akseptert men ønskelig. Vi tilstreber en kultur preget av raushet hvor vi tar alt i beste mening, vil hverandre vel, spiller på lag og heier hverandre fram. Vi har et inkluderende arbeidsfellesskap hvor forskjellighet og mangfold ses på som en ressurs, og hvor ulike synspunkter verdsettes. Vi er lojale overfor hverandre og forplikter oss til å følge opp felles bestemmelser. Vi jobber for en kultur hvor vi ser og bruker hverandres styrker og foredrer det vi er gode på. Vi er løsningsorienterte og bruker tiden på det vi kan få gjort noe med. Sammen bygger vi kapasitet for fremtiden!

Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling

Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling innebærer at barnehagen/skolen, med ledelsen og alle ansatte, involveres og deltar i utviklingsprosesser på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle barnehagens/skolens/SFOs samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter og bevege virksomheten fra individorientert til kollektiv kompetanseutvikling. Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling handler om å utvikle praksisen sammen, slik at man på best mulig vis kan øke barn og unges trivsel, læring og utvikling. Samhandlingen mellom deltakerne skaper en kreativ spenning som kan være med på å utvikle organisasjonens kompetanse.

Analyse og vurdering av resultater og data er en viktig del av grunnlaget for utviklingsarbeidet. Vi er opptatt av fortellinger, ikke bare tellinger. Det vil si fortellinger om tall og data for å kunne undersøke og forstå hva som ligger bak tallene. Vi ser resultatene over tid og setter inn umiddelbare individuelle tiltak rettet mot barn og unge, samt systemiske tiltak for forbedret praksis på virksomhetsnivå.

Lærende møter og nettverk

Dersom vi skal lykkes med barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling, må møtearenaene oppleves konstruktive og nyttige. Det er ledelsens ansvar å legge opp til en konstruktiv møtестruktur, men det er alles ansvar å bidra til at møtene blir gode. I Lier legger vi opp til lærende møter og lærende nettverk og vi støtter oss til Knut Roald sine karakteristiske trekk ved produktive møter i kvalitetsarbeid:

- Medskaping fremfor medbestemmelse: Forberedelse slik at man har satt seg inn i bakgrunnen på forhånd. Rekkefremlegg heller enn at ordet er fritt.
- Spørsmål fremfor forslag: Det fungerer bedre å stille spørsmål og sammen drøfte problemstillinger, enn å kun komme med innspill til forslag.
- Bevisst utelate motforestillinger i idéfasen, være tydelig på hva man ønsker når.
- På jakt etter sammenhenger heller enn årsaker.
- Positive erfaringer før negative erfaringer: Tilfeldig innhenting av positive og negative faktorer fører ofte til at negative forhold får en dominerende og lite konstruktiv plass i dialogen.

- Heterogene grupper: Deling i grupper på tvers av team, trinn og avdelinger gjør ofte at utviklingsprosessene blir dypere og mer dynamiske, mens grupper av deltakere som vanligvis jobber tett sammen ser ut til å avgrense kunnskapsutviklende prosesser.
- Prioritering fremfor avstemming: I utviklingsprosesser arbeider man ofte frem en rekke forslag til aktuelle tiltak. Disse kan prioriteres av møtedeltakerne, individuelt eller i grupper. Mer usystematiske diskusjoner fører ofte til fokus på de forslagene deltakerne mener er mindre gode.
- Skille mellom utviklingssaker og driftssaker: I fora hvor man har et bevisst forhold til utviklingsprosesser, forsøker man å redusere tidsbruken på forvaltningsspørsmål. Utgangspunktet er en felles forståelse av at praktiske spørsmål kan avgjøres av ledelsen uten allmenne diskusjoner.

Aksjonslæring og læringsløyfer

Aksjonslæring

Når vi skal utvikle og forbedre egen og virksomhetens praksis, må vi gjøre mer enn å dele erfaringer og prate om egen praksis, vi må handle. Aksjonslæring er et begrep som brukes om det ansatte og ledere gjør når de systematisk undersøker egen praksis med hensikt å utvikle den (Tiller, 2006). Aksjon pluss læring tilsier at vi både skal handle og samtidig lære, og dermed blir refleksjon over handlingen vesentlig. Aksjonslæringen tilsier at vi skal arbeide systematisk og over tid med å planlegge, prøve ut, reflektere og forbedre. Sagt på en annen måte så krever aksjonslæringen at vi aksjonerer eller handler etter at vi har analysert erfaringene både individuelt og kollektivt. På den måten vil aksjonslæringen medføre en delingskultur der alle blir mer bevisst på, og kan nyttiggjøre seg kunnskapen som allerede finnes, samt utvikle ny praksis.

Læringsløyfer

Læringsløyfen under viser hvordan man kan jobbe systematisk med aksjonslæring i det barnehage- og skolebaserte utviklingsarbeidet. Man starter med å definere ståsted ved å analysere data og dagens praksis for så å lage en plan for utviklingsarbeidet. Gode medvirknings- og forankringsprosesser er essensielt for et vellykket utviklingsarbeid. Vi trenger inspirasjon og faglig påfyll for å heve kompetansen innenfor det aktuelle fagfeltet før vi handler. Forbedring av praksis krever trening. Ifølge forskning, øker effekten av trening med hele 70% dersom vi trener med veiledning kontra uten veiledning (Pål Roland). Dette kan gjøres i form av ulike varianter for kollegaveiledning eller barnehage-/skolevandring. For å kunne lære og utvikle oss må vi reflektere, individuelt og i fellesskap. Vi må evaluere og justere før ny praksis etableres hos den enkelte og i organisasjonen i form av organisasjonslæring.

Kjennetegn på beste praksis i lierbarnehagen og lierskolen:

- Vi samarbeider i en positiv læringskultur preget av tillit og psykologisk trygghet
- Vi er nysgjerrige på egen og andres praksis og bidrar til et klima som inspirerer til kreativitet, nyskaping og utprøving av ny praksis
- Vi er omforent om veien og målet, er løsningsorienterte og opptrer lojalt overfor det som blir bestemt
- Vi tar aktivt del i lærende møter og lærer av hverandre for sammen å utvikle beste og neste praksis
- Vi leser faglitteratur, er datainformert og oppdatert på relevant forskning
- Vi jobber systematisk i læringsløyper hvor vi planlegger, prøver ut, reflekterer og forbedrer praksis
- Vi har en sterk, støttende og distribuert ledelse med ambisjon om å fremme en kollektiv og åpen delings- og læringskultur
- Barnehage- og skoleeier tilrettelegger for kompetanseutvikling for alle ansatte, og gode lærings- og delingsarenaer
- Sammen bygger vi kollektiv kapasitet på virksomhets- og kommunenivå

8. Språkopplæring

Språk er mer enn ord. Språk betyr mye, og tilgangen til språk er avgjørende for resten av livet. Personalet i lierbarnehagen og lierskolen er bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Språket bidrar til å forme vår identitet, oppleve fellesskap med andre mennesker og føle tilhørighet i samfunnet.

I Lier kommune har vi en bevissthet om viktigheten av godt språkarbeid og har utarbeidet en egen standard for arbeidet i lierbarnehagen og lierskolen. Standardene skal bidra til å:

- heve kvaliteten på språkarbeidet
- jobbe systematisk med språkarbeid
- sikre et likeverdig tilbud til alle barn og unge

Standard for språkarbeid i lierbarnehagen

I lierbarnehagen har vi en bevissthet om hvor viktig godt språkarbeid er og har utarbeidet en egen standard for språkarbeid i lierbarnehagen som bygger på Utdanningsdirektoratets veileder *Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat*.

Hensikten med standard for språkarbeid i lierbarnehagen er å bidra til en god språkutvikling for alle barn.

Gjennom helhetlige observasjoner og kartlegging av enkeltbarn skal vi sikre at vi fanger opp de barna som har behov for tettere oppfølging. Ved kartlegging av språkmiljøet i egen barnehage vil personalet vurdere sitt pedagogiske arbeid. Dokumentasjonen skal synliggjøre den pedagogiske praksisen og være et utgangspunkt for å vurdere den. Slik blir dokumentasjonen en viktig del av arbeidet med å videreutvikle og forbedre språkmiljøet.

Rammeplan for barnehagen (2017) sier at barn lærer språk best ved selv å være språklig aktive. Derfor skal barnehagen bidra til at barna leker med språk, symboler og tekst slik at språklig nysgjerrighet,

bevissthet og utvikling stimuleres. Arbeidet med språk i barnehagen skal være kunnskapsbasert, reflektert, planlagt, begrunnet, organisert, målrettet og helhetlig.

I *Standard for språkarbeid i lierbarnehagen* er det lagt vekt på seks ulike språktiltak. Utvalget er basert på hva forskning sier har effekt, rammeplan for barnehagen og Utdanningsdirektoratets anbefalinger i *Språkveilederen*.

Hver barnehage har også sin egen språkkontakt. Språkkontakten er en “språkmotivator” for resten av personalet og bindeleddet mellom barnehagen og språknettverket. Språkkontakten skal inneha kompetanse innenfor områder som barns språkutvikling, flerspråklig utvikling, kartlegging og tiltak og på den måten bygge kompetanse i egen barnehage.

Språkarbeid i lierskolen

Gode ferdigheter i språk, lesing og skriving er en forutsetning for utvikling av elevens identitet og sosiale relasjoner. Gode språkferdigheter er av stor betydning for deltagelse i arbeidslivet, personlig utvikling og mestringstro.

Lesing og skriving er to av de fem grunnleggende ferdighetene som defineres i skolens læreplan. Gjennom lierskolens digitale *Standard for språk, lesing og skriving*, gis den enkelte skole føringer for språkopplæringen. Standarden bygger på forskningsbasert kunnskap formidlet gjennom Lesesenteret, Skrivesenteret, Statped og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO). Med utgangspunkt i *Standard for språk, lesing og skriving* utarbeider den enkelte skole sin lokale plan for språk, lesing og skriving og valg av undervisningsmetoder som begrunnes i forskningsbasert kunnskap.

Lierskolen legger til rette for og støtter elevenes språkutvikling gjennom hele opplæringsløpet og har som mål at alle elever skal nå sitt potensiale. God kvalitet i begynneropplæringen er særlig sentralt for å sikre en god start i opplæringsløpet og for å forebygge behov for spesialundervisning senere. Elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing og skriving, får raskt tilbud om intensiv opplæring der elever i risikozonen raskt blir identifisert og tiltak settes inn.

Lese- og skrivevansker kommer til uttrykk ulikt og på forskjellige trinn. Dersom elever ikke har forventet progresjon følger skolene *Rutine for lese- og skrivevansker i lierskolen*. For de fleste løser utfordringene seg, men for noen blir vanskene vedvarende. Formell og uformell kartlegging gir læreren kunnskap om elever som strever med å lære språk, å lese eller å skrive. Resultatene av kartleggingen er utgangspunkt for planlegging av videre tiltak. De fleste elever følges opp innenfor det ordinære opplæringstilbudet med kortvarige, intensive, målrettede og varierte tiltak innenfor områdene eleven skårer svakt på. Noen elever utredes videre av Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) for vurdering av tiltak og eventuelt spesialundervisning. For å sikre tidlig innsats kartlegges leseferdighetene i begynneropplæringen så tidlig som mulig for å identifisere elever som ikke er kommet godt i gang med lesing. Men tidlig innsats betyr også å komme tidlig i gang når utfordringene oppstår, uansett alder eller trinn.

9. Kvalitet i det ordinære tilbudet og en inkluderende spesialpedagogisk praksis

I dette kapitlet beskrives hvilke verdier og prinsipper vi skal jobbe etter for å få til god inkludering og kvalitet i spesialpedagogisk hjelp i lierbarnehagen og spesialundervisning i lierskolen. Hensikten er å fremme en felles retning for det spesialpedagogiske arbeidet som hver virksomhet oversetter og omsetter til egen kontekst og eget utviklingsarbeid. Melding fra Stortinget 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* gir oss føringer for forbedring og foredling. Her er inkludering, tilpasset opplæring, tidlig innsats og det å bygge et lag rundt barnet sentrale elementer som det jobbes systematisk med i barnehagene, skolene og SFO i Lier.

Vi kan ikke snakke om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning uten at vi ser på hva som er kvalitet i ordinært tilbudet og i intensive tiltak. En større andel barn og unge er innom PP-tjenesten i Lier enn i andre kommuner vi sammenligner oss med. Det er et mål at flere skal få sin opplæring innenfor det ordinære tilbudet eller innenfor ekstra tiltak i det ordinære pedagogiske tilbudet. For å lykkes med dette må vi tilegne oss en bedre temaforståelse, sørge for høy kvalitet i det ordinære tilbudet og strukturer som tilrettelegger for spesialpedagogikk i et inkluderende perspektiv.

Det vil i det videre arbeidet med inkluderende spesialpedagogikk i barnehagene, skolene og SFO i Lier være hensiktsmessig at vi sammen ser på, og løfter frem, hva som skal til for å legge til rette for at flere skal få sitt tilbud innenfor det ordinære, og uten at dette skal gå på bekostning av kvalitet. Det fremheves at vi ikke skal ta vekk spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, men at vi sammen må finne gode løsninger for organisering og hvordan vi på en enda bedre måte kan tilrettelegge for flere barn og unge innenfor ordinært tilbudet. Særlig kan kvalitet i begynneropplæringen, gode rutiner for observasjon og kartlegging og rask intervensjon når barn og unge ikke har forventet progresjon bidra til å hindre behov for spesialundervisning senere i utdanningsløpet.

Målsettinger for inkluderende spesialpedagogikk i lierbarnehagen og lierskolen:

- Forsterke tidlig innsats/tidlig intervensjon i barnehage og skole
- Øke barnehager og skolers kapasitet til å ivareta så mange barn og unge som mulig innenfor ordinært tilpasset opplæring og inkludering, og dermed redusere behovet for spesialundervisning
- Bygge *laget rundt barnet* for å jobbe tverrfaglig rundt barn som trenger det
- Øke PP-tjenestens kompetanse om systemarbeid og sikre økt fokus på systemarbeid i tråd med lokale og nasjonale føringer

«Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet. De skal føle seg trygge og kunne erfare at de er betydningsfulle, og at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud. Et inkluderende fellesskap omfatter alle barn og elever» (Meld.St.6 (2019-2020)).

I lierbarnehagen og lierskolen jobber vi for at flest mulig barn og unge skal få spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning i avdelingen eller i klassen. Da må vi ha:

- Kompetanse om et tilrettelagt barnehagetilbud og tilpasset opplæring
- Et barnehagetilbud og opplæring i skolen som gir helhet og sammenheng slik at vi unngår et fragmentert opplegg som er fjernt fra det ordinære
- Universell utforming

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barns rett til å bli hørt i spørsmål som berører dem, følger av barnekonvensjonen og er slått fast i Grunnloven § 104:

«Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn».

Det viktigste grepet for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO er å forbedre kvaliteten på det ordinære allmennpedagogiske tilbudet. Barnehager og skoler med høy kvalitet har dyktige ledere, lærere og andre ansatte som sørger for at elever mestrer, lærer og utvikler seg ut fra sine egne forutsetninger. Barnehage og skole må sammen med foresatte legge til rette for at barn og unge opplever gode relasjoner til andre barn og voksne, og at de opplever anerkjennelse, tilhørighet og trivsel.

Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring er de tiltakene som skolen setter inn for å sikre at alle elevene får best mulig utbytte av opplæringen. De kan være knyttet til organiseringen av opplæringen, pedagogiske metoder og progresjon. Tilpasset opplæring er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel for at elevene skal oppleve økt læringsutbytte.

Elever som ikke har et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, kan ha rett på spesialundervisning og/eller særskilt språkopplæring. Elever med høyt læringspotensial skal oppleve undervisning tilpasset sine evner og forutsetninger.

Det er viktig å presisere at all opplæring; inkludert spesialundervisning og særskilt språkopplæring i hovedsak skal skje innenfor klassefellesskapet.

Begrepet tilpasset opplæring rommer det ordinære opplæringstilbudet, spesialundervisning (opplæringsloven §5-1) og særskilt språkopplæring (opplæringsloven §2-8).

Ordinært tilbud, ekstra tiltak og særskilte tiltak

Det ordinære tilbudet til alle

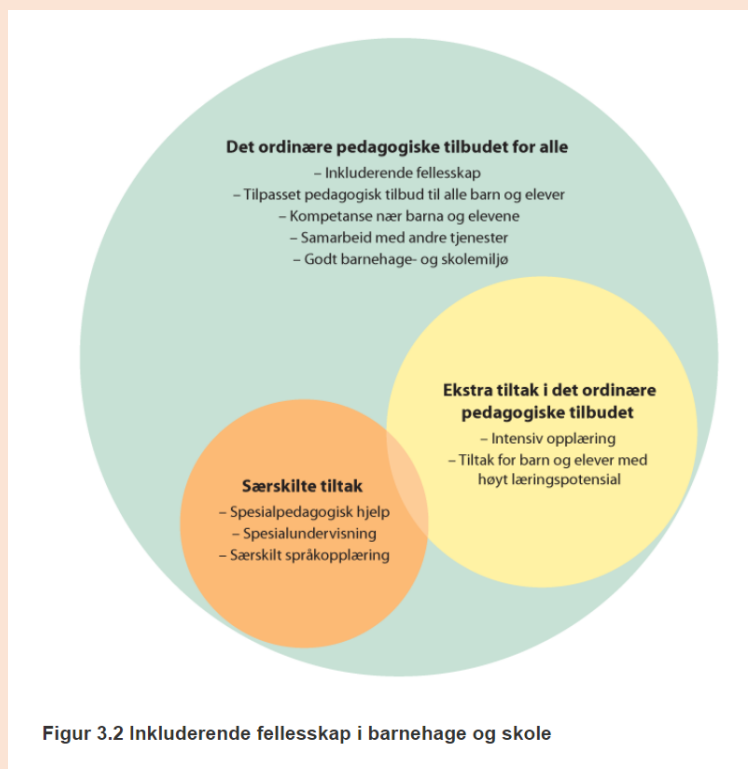
Barnehagen skal ifølge rammeplanen tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barns behov og forutsetninger. Opplæringsloven sier at skolen skal tilpasse opplæringen til den enkeltes behov med sikte på best mulig utbytte. Kravet om tilpasset opplæring gjelder for all opplæring, gjennom hele grunnskoleopplæringen, og det gjelder for alle elever uansett hvilke forutsetninger de har for å lære. Å tilby god kvalitet i det ordinære tilbudet med god tilpasset opplæring vil kunne redusere behovet for særskilte tiltak. For eksempel vil en balansert forskningsbasert leseopplæring og intensive tiltak dersom elever ikke har forventet progresjon kunne redusere behovet for særskilte tiltak senere i utdanningsløpet.

Ekstra tiltak i det ordinære pedagogiske tilbudet

Enkelte barn og unge kan ha behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Regelverket gir stor fleksibilitet for tilrettelegging innenfor det ordinære tilbudet. Rammeplan for barnehagen sier at barnehagen skal tilpasse tilbudet slik at også disse barna får den tilretteleggingen de trenger. Opplæringsloven sier at skolene har en plikt til å tilby intensiv opplæring for elever på 1.-4.trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning. Det kan også være elever med høyt læringspotensial som kan trenge særlige tiltak for å strekke seg i sin utvikling.

Særskilte tiltak

Barn som ikke har begynt på skolen har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de trenger det. Dette gjelder også barn som ikke går i barnehage. Elever som ikke har, eller ikke kan få, tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning. Det spesialpedagogiske tilbudet skal være likeverdig med det tilbudet andre barn og unge får.

Kilde: Meld.St.6 (2019-2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFP

Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

«Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage» (Barnehageloven §31).

«Elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning» (Opplæringsloven § 5.1).

Likeverdsprinsippet skal være sentralt førende og det innebærer at barn og unge med rett til spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning skal ha et opplæringstilbud som er likeverdig det tilbudet andre barn og unge får. Likeverd innebærer at barn og unge med spesielle opplæringsbehov får den samme muligheten til å nå sine mål som det de innenfor det ordinære tilbudet får.

I Lier jobber vi for et spesialpedagogisk tilbud som er preget av inkludering der mest mulig skjer i inne på avdelingen eller i klasserommet og sammen med andre. Barnets rett til å uttale seg ivaretas og det gjøres en vurdering av barnets beste i valg av organisering.

I Lier har vi et kvalitetssystem med rutiner og retningslinjer for det spesialpedagogiske området som de kommunale barnehagene og skolene følger for å sikre en praksis som er innenfor lovverket. Maler for vedtak finnes i Elements, og maler for individuell opplæringsplan (IOP) og årsrapport ligger i det nye skoleadministrative systemet. I lierskolen bruker vi Utdanningsdirektoratets mal for IOP og jobber for en tydeligere sammenheng mellom den sakkyndige vurderingen, enkeltvedtaket og innholdet i den individuelle opplæringsplanen. PP-tjenesten har utarbeidet et flytskjema som vi støtter oss til for å sikre kvalitet og at vi holder oss innenfor lovverket for spesialpedagogisk hjelp i lierbarnehagen og spesialundervisning i lierskolen.

Kjennetegn på god/beste praksis:

- Vi gir barn og unge den tilpasningen og tilretteleggingen de har krav på og møter dem med realistiske forventninger slik at de opplever mestring
- Vi har fokus på tidlig innsats og har gode rutiner for å observere og kartlegge progresjonen
- Vi organiserer ressurser ut ifra individuelle behov og sørger for samsvar mellom sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og tiltaksplan/individuell opplæringsplan (IOP)
- Vi inkluderer det spesialpedagogiske arbeidet inn i det allmennpedagogiske opplegget så langt det lar seg gjøre slik at barn og unge inkluderes og opplever tilhørighet i fellesskapet
- Vi ser på mangfold som en ressurs og bygger på barn og unges styrker og interesser
- Vi har god praksis for at barn og unge høres, får medvirke og tar aktivt del i sin barnehage- og skolehverdag
- Vi er et godt lag rundt barn og unge med et tett samarbeid mellom barnehage, skole, hjem og hjelpeinstanser

10. Kvalitet i SFO

Skolefritidsordningen i Lier – et sted for vennskap og gode opplevelser

For mange barn er skolefritidsordningen (SFO) den største fritidsarenaen de deltar på. Her knyttes det sterke vennskap og gis gode opplevelser innenfor et fellesskap. Det gir oss en unik mulighet til å se SFO som en del av det helhetlige tilbudet til barna i samarbeid med barnehage, skole og andre relevante tjenester i kommunen. Tiden i SFO må forvaltes godt.

Rammeplan for SFO, som ble vedtatt i mai 2021, representerer noe nytt. SFO har gått fra å ikke ha en nasjonal plan til å få en plan med status som forskrift. Rammeplanens verdigrunnlag består av mange skal og færre bør og kan og planen skal ligge til grunn for all praksis i SFO.

God kvalitet i Liers SFO vil være knyttet til ulike områder som:

- innhold og aktiviteter
- fysiske rammer og organisering
- kompetanse
- inkludering
- internt og eksternt samarbeid
- barnas trivsel
- foreldres tilfredshet med tilbudet

Rammeplanen skisserer forpliktelser for den enkelte SFO, men gir samtidig en lokal frihet rammet inn av begrepene skal, bør og kan. Barna i Lier møter en SFO med varierte muligheter for lek, kultur og fritidsaktiviteter. Dette er tilpasset alder, funksjonsnivå og interesser og de møter voksne med omsorg og et våkent blikk for viktigheten av vennskap, lek og fellesskap. Lier kommune sitt mål er å ha en bærekraftig SFO. Det betyr at Lier har:

- barn som ønsker å være på SFO så lenge de har et tilbud om å gå der
- foresatte som ønsker å benytte seg av sin skoles SFO så lenge de har mulighet
- ansatte som opplever å ha en arbeidsplass de ønsker å jobbe i over flere år

Kvalitetsutvikling

Lier er opptatt av å levere best mulig kvalitet i SFO-tilbudet. Rammeplanens økte krav til de ansatte medfører et behov for en SFO som er i stadig forbedring og som ser sin praksis i lys av hva som er forventet. Skoleeier har ansvar for å legge til rette for arenaer for kvalitetsutvikling, mens det praktiske ansvaret for at alle ansatte har en felles forståelse av mandatet, ligger hos virksomhetene. Tradisjonelt har kvalitetsutvikling og kompetanseheving blitt forbundet med kurs. Forskning viser at kurs for den enkelte sjelden gir kompetanseheving i en hel organisasjon. Gjennom kommunens fem årlige planleggingsdager og sin ukentlige utviklingstid, får den enkelte SFO et lærende profesjonelt fellesskap. Det betyr at de ansatte systematisk reflekterer, planlegger, evaluerer og sammen kommer frem til en foredlet og forbedret praksis. De ansatte er medskapende i å utarbeide en langsiktig utviklingsplan og en årsplan. De vet hvorfor de har den praksisen de har og kan begrunne den utfra Rammeplanen. Ulike kompetansehevingstiltak knyttes til den langsiktige utviklingsplanen for SFO, eller nødvendig kompetansebehov innenfor den enkelte SFO. Eksempel på dette er kompetanse for å ivareta barn med særskilte behov. Kommunen har en lengre tradisjon med å tilby en årlig praktisk fagsamling om lek og lekens egenverdi. På samlingen møtes SFO-ansatte på tvers av skoler, de utveksler erfaringer, de får faglig påfyll på hvordan legge til rette for tilpassede lekaktiviteter for ulik alder, for hvordan lek kan fremme mestringsopplevelser, motorisk utvikling og bevegelsesglede.

Aktivitet- og kompetanseplan for barnehagene og skolene i Lier utarbeides hvert år og inneholder kompetanseutviklingstiltak som også omfatter ansatte i SFO.

Et lærende profesjonsfellesskap

Kart (Rammeplanen) og terreng (SFO sin praksis) må stemme overens. En av flere forutsetninger for et godt SFO-tilbud er personalet og deres kollektive kapasitet, altså evnen å jobbe i fellesskap mot samme mål. Fellesskapet er ikke bare de ansatte på SFO - også foreldrene er sentrale samarbeidspartnere som

skal lyttes til og tas på alvor. Det er de ansatte på SFO som er ansvarlig for den gode dialogen og et nært samarbeid med foreldrene er alltid det overordnede målet.

Begrepet laget rundt barnet brukes om alle som kan være aktører rundt barn for å ivareta barns beste. I Lier blir SFO, ved behov, inkludert i samarbeid med relevante virksomheter og tjenester som PP-tjenesten, skolehelsetjenesten og barnevernet for å nevne noen. Et optimalt samarbeid setter krav til et samordnet tjenestetilbud, spesielt for barn med spesielle behov. I Liers SFO jobber vi for å ha tydelige ansvarslinjer, god kompetanse og kapasitet i SFO-ledelsen. Ansatte i SFO har gode rutiner og vet hvem som skal samarbeide med hvem og når dette skal foregå. Vi vet at overgangssituasjoner kan være vanskelige for mange barn. Det kan være overgang fra barnehage til skole eller fra skoledagen til SFO. De ansatte tar ansvar for at alle overganger er gode og skjer med barnets beste som utgangspunkt. Suksess i overganger er avhengig av at alle ansatte har kunnskap om viktigheten av sammenheng og helhet. Barnet som avslutter barnehagetiden og starter opp på SFO flere uker før skolestart har med seg mang slags kompetanse over i det nye. Lier kommune har arenaer der overganger i hele oppveksttiden blir planlagt, evaluert og forbedret med barnehagelærere, lærere, ansvarlige for SFO og skoleledere.

Ved å jobbe systematisk og over tid bygger Lier opp et lærende profesjonsfelleskap i SFO der det ikke bare er den enkelte ansattes læring som er i fokus, men hele organisasjonens.

Lek, kultur- og fritidsaktiviteter

SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter som er tilpasset barn i ulike alder, deres interesser og utfra forskjellige funksjonsnivå. Det betyr at SFO skal vise respekt for forskjellighet og anerkjennelse av mangfold i vid forstand. SFO-tilbudet i Lier skal utgjøre en forskjell og bidra på en måte som gjør at barna opplever fellesskap og tilhørighet. Dette gjøres gjennom å ha et tilbud som hensyntar den barnegruppa som er i SFO til enhver tid, det være seg alder, kultur, interesser og ulike tilretteleggingsbehov. SFO i Lier er en arena som bidrar til å utjevne forskjeller uavhengig av hver enkelt sine forutsetninger. De ansatte anerkjenner mangfoldet i barnegruppa og hvert barn blir sett og verdsatt for den man er. Det kan for eksempel være å tilby morgendisko i tillegg til mer rolige morgenaktiviteter, eller det kan være aktiviteter i gymsalen i tillegg til for eksempel lesestund.

Liers SFO legger til rette for at barna gjennom medvirkning får gjøre egne valg, ta ansvar for seg selv og utvikle selvstendighet. Det brukes ulike metoder for medvirkning som for eksempel barnemøter.

Lek er å oppleve mestring, stimulere til vennskap og relasjonsbygging og ikke minst til språkutvikling. Leken har en egenverdi og er viktig for barn. Lek har en fremtredende plass i rammeplanen og i Liers SFO. Ansatte har kompetanse om lekens betydning og legger til rette for lek på ulike måter; en liten krok som innbyr til aktivitet, et forheng over et bord blir plutselig en hytte, hyller med materiell er tilgjengelig slik at barns selvstyrte lek kan starte uten å måtte vente i kø på en voksen som igangsetter. På denne måten har SFO barneperspektivet samtidig som de voksne er til stede og blir en hjelper og en igangsetter der det trengs. De voksne legger til rette for gode lekearenaer og lekpregede aktiviteter som gir fysisk aktiv lek og bevegelsesglede. Lek og fysisk aktiv lekning går hånd i hånd i Liers SFO.

Kultur forstås i Rammeplanen som en skapende uttrykksform der barnet deltar og ikke bare er en tilskuer. Gjennom et tett samarbeid med kulturskolen og Liers SFO, skal barn ikke bare oppleve kultur, men delta i ulike kulturelle aktiviteter som musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet.

Det finnes ulike måter å organisere måltider på slik at fellesskapet og de gode opplevelsene settes i fokus. SFO i lierskolen har ulike varianter av gode måltidsopplevelser både ute og inne. Mat og måltids glede oppleves ved å for eksempel å delta på vennskapskafe, der målet ikke bare er å få i seg

mat. Her legges det til rette for de gode samtalene og opplevelse av fellesskap hos barna. De ansatte henter ideer og inspirasjon ulike steder f.eks. gjennom Matjungelen.no eller via praktiske tips fra SFOnett.no.

Kjennetegn på beste praksis i SFO

- SFO er en likeverdig del av skolens virksomhet med variert tilbud om lek, aktivitet og hvile
- SFO er et trygt sted hvor barn opplever muligheten for lek på tvers av alder og kjønn i et godt sosialt felleskap med rom for lek for lekens skyld på barnas egne premisser
- SFO er et sted for gode opplevelser med vennskap, glede, inkludering og mestring
- Barna opplever å bli sett og lyttet til, blir tatt på alvor og møtes med anerkjennelse i trygge og gode relasjoner
- SFO stimulerer leken med materialer og rekvisitter i fysisk tilrettelagte miljøer blant annet hentet fra temaene og dybdeområdene i skolehverdagen
- SFO-ansatte veileder og hjelper barna til å samhandle med andre på en positiv måte
- SFO-ansatte medvirker og planlegger for varierte frie og planlagte aktiviteter med et godt innhold for barna med lek, kultur og fysisk aktivitet med bevegelsesglede
- SFO-ansatte er gode rollemodeller, som engasjerer og involverer seg i barnas SFO-hverdag med bevissthet rundt egen rolle og deltagelse i barnas lek
- SFO har forutsigbare matsituasjoner som skaper mat- og måltidsglede i et godt sosialt felleskap
- SFO-ansatte møter foreldrene på en hyggelig og profesjonell måte og skaper trygge levering- og hentesituasjoner
- SFO har tett dialog og et godt samarbeid med skolen for å sikre trygge overgangssituasjoner og god oppfølging av elevene i det daglige
- SFO har tett dialog og et godt samarbeid med barnehagen for å sikre en trygg overgangssituasjon ved skolestart

11. Lier voksenopplæring

«Fundament for livet, springbrett til verden»

På Lier voksenopplæring har vi både norskopplæring for voksne flyktninger og innvandrere, grunnskole for voksne, og spesialundervisning for voksne.

Vi jobber etter Kommuneplanens samfunnsdel, punkt 3.2: Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet. Herunder skal «Voksenopplæringen (...) bidra til deltakernes samfunnsforståelse og livsmestring gjennom at opplæringstilbudet er tilpasset gruppen». Alle våre deltakere og elever jobber for å bli integrerte samfunnsborgere.

Hovedtyngden hos oss er norskopplæring. I læreplanen i norsk for voksne innvandrere er det flere kjerneelementer: resepsjon, produksjon, samhandling og mediering. Kjerneelementene viser på hver sin måte hvordan man må kombinere ulike språkferdigheter og strategier for å utvikle og bruke språket i kjente og ukjente kommunikasjonssituasjoner. Til sammen skal de gi retning og skape sammenheng i arbeidet med kompetansemålene på tvers av språkferdigheter og nivåer.

I grunnskole for voksne underviser vi etter LK20, og har tre dybdeområder i året. Vi har som mål å lage en fast plan over dybdeområdene med samme struktur som lierskolens lokale læreplaner.

På spesialundervisning for voksne er det elever som har som mål å opprettholde grunnleggende ferdigheter, og det tilbys undervisning for svaksynte med mål om å bli selvstendige digitale brukere. Disse får bl.a. opplæring i bruk av hjelpemidler.

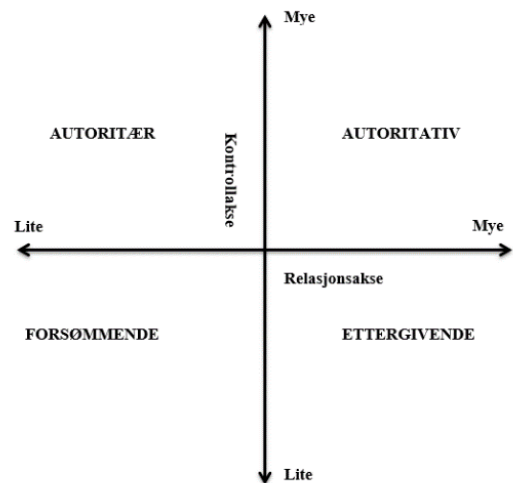

Voksenopplæringens mål er at elever og deltakere i både norskopplæring, grunnskole for voksne, og spesialundervisning, skal få innsikt og forståelse for de tverrfaglige temaene: demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring, og bærekraftig utvikling. De tverrfaglige temaene er felles for læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og læreplanene i grunnopplæringen. Slik skal temaene bidra til at deltakerne opplever helhet og tematisk sammenheng mellom opplæringstilbudene de møter, og legge til rette for dybdelæring på tvers av disse.

12. Kvalitet i ledelse

Kvalitet i pedagogisk ledelse

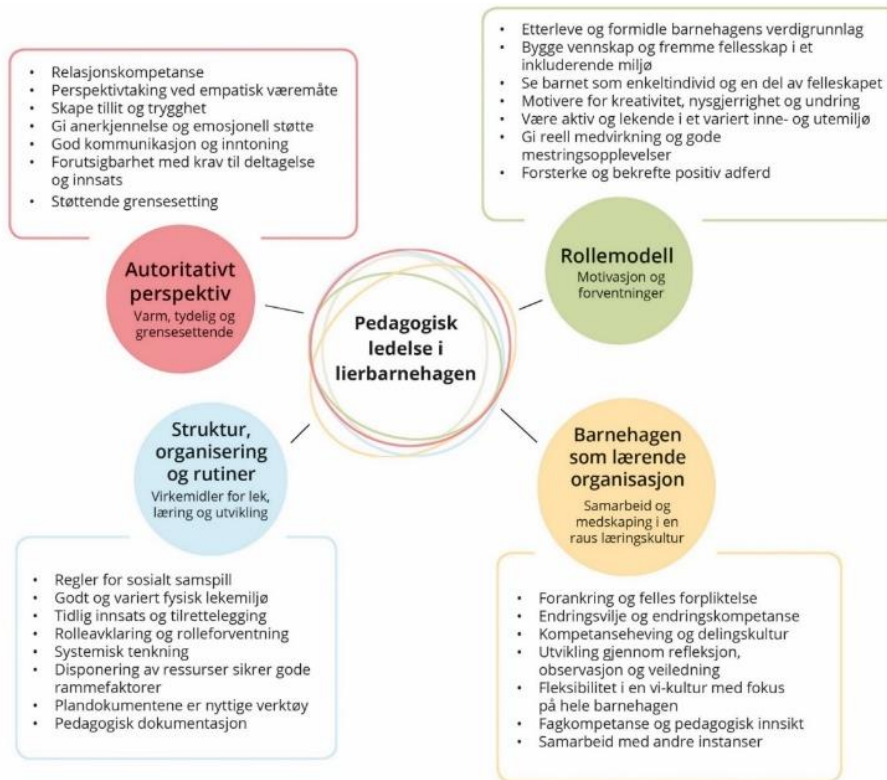
Alle ansatte i lierbarnehagen og lierskolen etterstreber å møte alle barn og unge med en **autoritativ voksenstil**. Den autoritative voksenstilen utgjør en viktig del av alle barnehagenes og skolenes pedagogiske plattform og er et grunnleggende prinsipp for hvordan vi leder. Den autoritative voksne bygger en positiv relasjon med barn og unge, og mestrer balansen mellom varme og kontroll. Den voksne tar barnets perspektiv og har medvirkning i fokus. Krav settes ut fra barn og unges forutsetninger, og den voksne utøver positiv grensesetting. Voksenrollen er preget av varme og respekt for barnet. De voksnes autoritative stil gjenkjennes ved at de er anerkjennende, sensitive, tar barn og unges perspektiv på alvor og gir mulighet for medvirkning. Det er de voksne som tar ansvar for relasjonene og utviklingen av disse.

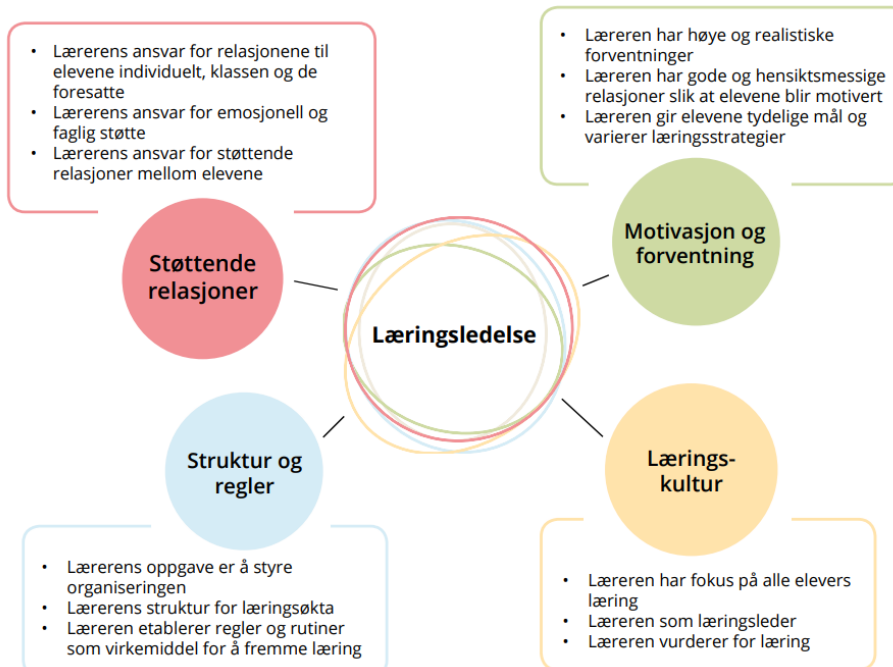
I Lier jobbes det systematisk med pedagogisk ledelse og utvikling av barnehagene og skolene som lærende organisasjoner. Vi har utviklet modeller med **kjennetegn på god pedagogisk ledelse i lierbarnehagen og læringsledelse i lierskolen**. Disse fungerer som verktøy for refleksjon og utvikling omkring kvalitet i ledelse av enkeltindivider og grupper av barn og unge. Kjennetegnene brukes også i forbindelse med veiledning og i barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling.

Modellen for pedagogisk ledelse i lierbarnehagen

Modellen for læringsledelse i lierskolen

Læringsledelse har tidligere vært et utviklingsområde for lierskolen. Satsingen ble godt forankret og er nå implementert. God læringsledelse er likevel et viktig område som med jevne mellomrom står på skolens agenda hvor modellen brukes som utgangspunkt for refleksjon og diskusjon, utprøving og veiledning.

Ansattes bidrag til å nå målene i kvalitetsplanen

Alle ansatte møter barna i lierbarnehagen og elevene i lierskolen og SFO med høye forventninger, tro på at de kan lykkes og utfordringer de kan mestre, slik at de skal få de beste muligheter for livsmestring, både her og nå, og i fremtiden. Vi bruker kjennetegnene på beste praksis som utgangspunkt for refleksjon og videreutvikling og utprøving av ny praksis.

Både i barnehagen, skolen og SFO legger vi godt til rette for varierte lek- og læringsaktiviteter, og er nysgjerrige på å finne ut mer om hvordan barn lærer, og hvordan vi kan undervise slik at de lærer. Vi sørger for at fagområdene i barnehagen og dybdeområdene i skolen kobles sammen med verdiene og prinsippene i rammeplanen og læreplanen. Vi jobber tverrfaglig eller flerfaglig for å skape helhet og sammenheng og vektlegger forståelse og dybdelæring.

Hos oss er barne- og elevstemmen viktig og vi sørger for høy grad av medvirkning slik at alle opplever å få valgmuligheter og et stort handlingsrom. I lierskolen jobber vi for å forbedre vurderingspraksisen slik at elevene alltid skal vite hvor de står, hvor de skal og hvordan de skal komme seg dit. Vi jobber også systematisk for at elevene våre skal bli mer motiverte for læring gjennom en mer praktisk, relevant, utfordrende og variert opplæring. Både i lierbarnehagen, lierskolen og SFO legger vi til rette for at barn og unge får utfolde seg, være nysgjerrige og utforskende og bruke sine kreative og skapende evner. Sammen jobber vi for at barnehage- og skolehverdagen skal preges av lekeglede og lærelyst.

Vi etterstreber at alle skal bli sett hver dag og oppleve å være inkludert i fellesskapet. Vi følger med og følger opp, og tar umiddelbart tak i saker som oppstår og gir oss ikke før de er løst. Vi er opptatt av at alle skal ha et godt og inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Vi tilpasser til den enkelte og ønsker å lære mer om hvordan vi kan få til en mer inkluderende spesialpedagogisk praksis.

Vi bidrar aktivt i det lærende profesjonsfellesskapet ved å dele erfaringer og opplegg, reflektere sammen og observere hverandres praksis. Vi bidrar til en positiv læringskultur ved å møte hverandre med respekt, tillit og raushet. Vi sørger for egen utvikling og læring bl.a. gjennom deltakelse i kommunens kompetanseutvikling som er presentert i *Aktivitets- og kompetanseplanen for barnehagene og skolene i Lier* og deltar aktivt i nettverk på tvers av barnehagene og /eller skolene. Sammen bygger vi kapasitet for fremtiden.

Kvalitet i barnehage- og skoleledelse

Lederne i lierbarnehagen og lierskolen er opptatt av kvalitet i barnehage- og skoleledelse og har med det overordnet ansvar for å iverksette og lede virksomhetens arbeid med planlegging, dokumentasjon og vurdering. Barnehage- og skoleledere i Lier holder seg faglig oppdatert og jobber forskningsbasert.

Å skape en god samarbeidskultur er en viktig lederoppgave. Barnehage- og skoleledelsen sørger for god intern og ekstern kommunikasjon og bidrar til kunnskapsdeling på tvers av avdelinger/trinn og fag. Vi har som mål å utvikle og lede lærende profesjonsfellesskap hvor alle bidrar til egen og andres læring i en positiv læringskultur preget av relasjonell tillit og psykologisk trygghet. Barnehage- og skoleledelsen er ansvarlig for sine ansattes kompetanseutvikling. De tilrettelegger for og stimulerer til deltagelse i ulike nettverk og andre iverksatte kompetanseutviklingstiltak som er presentert i *Aktivitet- og kompetanseplan for barnehagene og skolene i Lier*. Barnehage- og skoleledelsen implementer kvalitetsplanen i egen virksomhet, legger til rette for progresjon, langsiktig tenkning og bruker kvalitetsplanen aktivt som et styringsverktøy.

Barnehage- og skoleledelsen forvalter og styrer sine virksomheter godt, har innsikt i overordnede styringssystemer og anvender tildelte ressurser optimalt. Kommunale virksomhetsledere er lojale til budsjett, vedtak og resultatavtalen, og bidrar i tverrfaglige samarbeider. De setter standarder for god pedagogisk praksis, vet hva som foregår ute på avdelingene/i klasserommene og kan veilede medarbeiderne, forebygge og håndtere konflikter, og ha tillit i relasjoner.

Barnehage- og skolelederne deltar aktivt i utviklingsarbeidet på kommunenivå. Sammen bygger vi kapasitet for fremtiden ved å skape et utviklingsorientert og positivt samarbeid preget av raushet og tillit. Åpenhet og det å gi et autentisk bilde av barnehagens og skolens virksomhet vektlegges.

Barnehage- og skoleledernes bidrag til å nå målene i kvalitetsplanen

Ledelsen i Liers barnehager og skoler setter barnet og elevens læring i sentrum for all virksomhet og er ambisiøse på deres vegne. Kun det beste er godt nok for våre barn og unge og vi jobber derfor målrettet mot kvalitetsplanens kjennetegn på beste praksis. Hver virksomhet arbeider aktivt med å innføre kvalitetsplanen gjennom å gjøre den kjent og jobbe systematisk med utviklingsområdene. Hver virksomhet utarbeider videre en utviklingsplan for kvalitetsplanperioden hvor det gjøres prioriteringer og konkretiseringer innenfor de fire utviklingsområdene. Her brytes også overordnede mål ned på virksomhetsnivå, slik at vi sammen og på tvers av barnehagene/skolene kan nå kvalitetsplanens resultatmål.

Ledere i lierbarnehagen jobber systematisk og kontinuerlig for å ivareta de grunnleggende prinsippene i kvalitetsplanen på best mulig måte. Planen i sin helhet er godt kjent i hele personalgruppa og danner sammen med overordnede rammer og barnehagenes individuelle planer grunnlaget for arbeidet med kvalitetsutvikling i egen barnehage. Modellen for pedagogisk ledelse er godt implementert og blir jevnlig brukt til drøfting og vurdering rundt hva som er god pedagogisk ledelse i lierbarnehagen.

Lederne i lierskolen fokuserer på læreplanarbeid med særlig vekt på læreplanforståelse og å integrere overordnet del i fagene og skolehverdagen. Det jobbes for å videreutvikle dybdeområdene og de lokale læreplanene. Det rettes et spesielt fokus mot å øke elevenes motivasjon for læring, noe som vil bidra til at flere av elevene våre gjennomfører videregående opplæring og dermed får et langt bedre utgangspunkt for livsmestring.

Ansatte i barnehagene og skolene jobber sammen for å ivareta de grunnleggende prinsippene i kvalitetsplanen på best mulig måte. Ledelsen i kommunale virksomheter sørger for å ha eller utvikle en egen plan for språkarbeid og det jobbes systematisk for å heve kvaliteten på spesialpedagogisk hjelp i lierbarnehagen og spesialundervisning i lierskolen. Skoleleder med ansvar for SFO har et spesielt ansvar for å videreutvikle SFO, i tråd med kvalitetsplanen, slik at barna på SFO får et tilbud av beste kvalitet.

Barnehage- og skoleledelsen på alle nivåer jobber systematisk og målrettet for å fremme en hverdag med lekeglede, lærelyst og livsmestring for alle barn og unge og det rettes fokus mot at leken skal få en større plass også videre oppover i læringsløpet. Ledere på ungdomstrinnet setter god vurderingspraksis på agendaen i løpet av kvalitetsplanperioden. Sammen jobber vi for at alle barn og unge i Lier skal oppleve et inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Barnehage- og skoleledelsen leder det lærende profesjonsfellesskapet og sørger for tilgjengelig faglitteratur som leses og drøftes for å skape utvikling som er i tråd med teori og ny forskning. Fellesmøter drives etter metodikken om lærende møter og innholdet er utviklingsorientert - stadig på jakt etter å forbedre barnehagens og skolens praksis for å gi barn og unge et barnehage- og skoletilbud av beste kvalitet. De støtter sine ansatte i å prøve ut nye idéer og motiverer dem til å tenke utenfor

boksen og utfordre egen komfortsone. Lederne i lierbarnehagen og lierskolen vet hvordan man jobber langsiktig om målrettet med endring/forbedring av praksis, og tilrettelegger for læringsløyper med aksjonslæring.

I lierbarnehagen benyttes virksomhetens resultater på foreldreundersøkelsen som utgangspunkt for refleksjon og drøftinger rundt kvalitet på tilbudet. I lierskolen benyttes virksomhetens resultater på kompetanseundersøkelsen som utgangspunkt for refleksjon og drøftinger når skolen vurderer og evaluerer styrker og utfordringer i profesjonsfellesskapet. Her har alle ansatte bl.a. svart på hvordan de selv bidrar til kollegaers læring, og hvordan kollegaer og ledelsen bidrar til deres arbeidsplasslæring. Det å innta et metaperspektiv på profesjonsfellesskapet bidrar i utviklingen av en lærende organisasjon.

Kvalitet i barnehage- og skoleeierskap

Barnehage- og skoleeiere i Lier har høye ambisjoner og evne til gjennomføring. Gjennom strategisk ledelse med prioriterte utviklingsområder over tid, spisses fokus mot viktige mål. Barnehage- og skoleeier og ledere skal dra i samme retning og prioritere felles satsinger. De kommunale virksomhetenes utviklingsplaner følges opp gjennom besøk ute i barnehagene og skolene, samt gjennom resultatsamtaler.

Lierbarnehagen og lierskolen skal være lærende organisasjoner, og ledernetverkene og våre årlige lederseminar er viktige arenaer for å bygge kollektiv kapasitet. Gjennom tydelig forventningsstyring og tett oppfølging balanserer barnehage- og skoleeier krav, støtte og autonomi. Eier har kompetanse til å analysere data, tilbyr gode faglige støttesystemer og bidrar til tverrfaglig samarbeid. Det legges til rette for kompetanseutvikling med oppdatering på forskning og hvor erfaringer og praksis deles.

Barnehage- og skoleeiers bidrag til å nå målene i kvalitetsplanen

Barnehage- og skoleeier jobber kontinuerlig for et barnehage- og skolemiljø som skal fremme lekeglede, lærelyst og livsmestring. De følger opp mål og tiltak i kvalitetsplanen, sikrer en felles forståelse hos lederne og tilrettelegger for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling for ledere, pedagoger og andre ansatte innenfor de fire utviklingsområdene. Metodene er ulike, men lærende møter og samarbeid i nettverk er gjennomgående. Barnehageledere er organisert i nettverk og skolelederne i kretssamarbeid hvor blant annet utfordringer og muligheter knyttet til kvalitetsplan står på agendaen. Barnehage- og skoleeier oppmuntrer virksomhetene til å prøve ut ny pedagogikk i tråd med aktuell skoleforskning og utviklingsområdene i kvalitetsplan.

Barnehage- og skoleeier er ikke bare opptatt av tall, men også av kvalitative data og det som kan fortelles om kvalitet. I de kommunale virksomhetene følges utviklingsområdene opp gjennom god dialog med lederne og minimum tre resultatsamtaler i løpet av året. Barnehage- og skoleeier har god kunnskap om og innsikt i kommunens resultater, hver enkelt barnehage og skoles resultater og virksomhetenes egenart for å kunne stille realistiske krav og tydelige forventninger. Det er god balanse mellom støtte og kontroll, og virksomhetenes målsettinger og resultater ses i sammenheng med eget utviklingspotensial.

13. Resultatmål for lerbarnhagen og lerskolen 2023 – 2027

Utviklings- område	Målindikator	Resultatmål
Lek og Læring	SKOLE Elevundersøkelsen: <ul style="list-style-type: none"> - Praktisk, variert og relevant opplæring - Faglig utfordring - Vurdering for læring - Elevdemokrati og medvirkning Læringsresultater: <ul style="list-style-type: none"> - Kommunebidragsindikatoren - Grunnskolepoeng 	Grønt nivå hvert år Positivt bidrag på både 1-4, 5-7 og 8-10 Grønt nivå hvert år
	BARNEHAGE Foreldreundersøkelsen: «Jeg har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter»	På/over landsgjennomsnitt
Livsmestring	SKOLE Elevundersøkelsen: <ul style="list-style-type: none"> - Trivsel og motivasjon (boblekart) Folkehelseprofilen <ul style="list-style-type: none"> - Fullføring i videregående opplæring 	Positiv utvikling i kvalitetsplanperioden og i 2027 er det mer enn 65% av elevene som trives og er motiverte (grønn boble) og færre enn 10% som hverken trives eller er motiverte (rød boble). Positiv utvikling i kvalitetsplanperioden og 84 % som fullfører i 2027.
	BARNEHAGE Foreldreundersøkelsen: «Jeg opplever å ha god dialog med barnehagen om mitt barns utvikling»	På/over landsgjennomsnitt
Inkluderende barnehage- og skolemiljø	SKOLE Elevundersøkelsen: <ul style="list-style-type: none"> - Mobbing blant elever - Trygt miljø 	Grønt nivå hvert år
	BARNEHAGE Foreldreundersøkelsen: «Jeg har inntrykk av at barnet mitt trives i barnehagen»	På/over landsgjennomsnitt
Lærende profesjonsfelleskap	SKOLE OG KOMMUNALE BARNEHAGER 10-Faktor: Mestringsklima (faktor 9)	Positiv utvikling i kvalitetsplanperioden og en score på 4,4 av 5,0 i 2027.

Litteraturliste

Kunnskapsdepartementet, Meld.St.6 (2019 – 2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*

Nordal, T mfl (2018), *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*. Oslo: fagbokforlaget.

Kvalitetsplan for barnehage og skole i Sandnes kommune:

<https://www.sandnes.kommune.no/barnehage-og-skole/kvalitetsplan-for-et-helhetlig-utdanningslop-i-sandnes-kommune/>

Modell om samarbeidslæring er hentet fra:

<https://grunerlokka.osloskolen.no/fagtilbud/satsingsomrader/samarbeidslaring/>

Statped: <https://www.statped.no/temaer/inkludering/david-mitchells-ti-faktorer/>

Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/>